ਮਨੋਜ & ਓਰਸ.

ਬਨਾਮ

ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ

(2015 ਦਾ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 248-250)

ਮਈ 20, 2022

[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਾਟ ਅਤੇ ਬੇਲਾ ਐਮ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਸਜ਼ਾ / ਸਜ਼ਾਈ – ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, [1860 – ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 397 – ਤਿੰਨ ਕਤਲ, ਡਕੈਤੀ ਦੌਰਾਨ – ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ – ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 235(2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ – ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਮਲ ਵਿਕਰਾਲ ਅਤੇ ਕਰੂਰ ਸੀ – ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨਾ ਲਗਭਗ ਪਾਗਲਪਨ 'ਚ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਬਚਾਅ ਰਹਿਤ ਹਾਲਤ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਲੁੱਟ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ – ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਲ ਮੋਟੀਵ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਜਾਂ ਚਲਾਇਆ ਹੋਵੇ ਸਿਵਾਏ ਲੁੱਟ ਦੇ – ਤਿੰਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 25 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ – ਧਾਰਾ 397 ਅਧੀਨ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹਥਿਆਰ – ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਟ੍ਰਾਇਲ – ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ – ਕਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਦੋ-ਚਰਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ – ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿ ਮਾਮਲਾ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਰਲੇ' ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਬਸ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੈ – ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਲਈ, ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ

– ਦੂਜੇ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਬੇਸਵਾਲ ਬੰਦ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਗਵਾਹੀ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ – ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ.ਜ਼ ਦਾ ਮਕਸਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ ਹੈ – ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ.ਜ਼ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ – ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ – ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸਬੰਧੀ ਲਾਗੂ ਸਿਧਾਂਤ – ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਕੇਵਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ – ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਟ੍ਰਾਇਲ – ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ – ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣਾ – ਅਸਰ: ਕੁਝ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਛੱਡਣਾ ਇਸ ਕਦਰ ਮੌਲਿਕ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾਵਾਂ 172, 173 – ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਲਾਜ਼ਮੀ – ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਡਾਇਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਥਾਨਾਂ, ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ, ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਆਦਿ ਦਾ ਖਾਸ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ – ਫੌਜਦਾਰੀ ਅ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 172(2) ਅਧੀਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਧਾਰਾ

173(3) ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਖੁਦ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੀ ਹੈ।

ਆਪਰਾਧਿਕ ਟ੍ਰਾਇਲ – ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟਿਕਲ 20 ਅਤੇ 21 ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਤੰਤਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ, ਭਾਵ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ।

ਆਪਰਾਧਿਕ ਟ੍ਰਾਇਲ – ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਰਾਜ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ - ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ – ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੰਧੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ – ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜੇਲ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਿਤ ਵੇਰਵੇ ਜੇਲ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਗੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਆਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 – ਸਜ਼ਾ – ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਾ 235(2) ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ:ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਵੱਲ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਹਵਾਲੇ ਹਨ – ਪਰ ਜੋ ਘਾਟ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਠੋਸ ਢਾਂਚਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪ ਸਕੇ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ, ਇਹ ਅਰਥਪੂਰਨ ਜੇਲ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੇਲਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਸਿਸਟਮਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਕਰਿਆ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਸਿਸਟਮਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨੂੰ ਸਕਰਿਆ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥ ਬਣਾਉਣ, ਨੂੰਹ ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ

ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਇਕ ਛੋਟਾ ਕਦਮ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਵਿਵਹਾਰ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਆਦਿ ਦੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ), ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੰਗਠਿਤ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭਪ੍ਰਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ।

2.1. ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਤਕਾਲਿਕ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਰਬਰਤਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਫਿਸਲਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ - ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ - ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨੋਦਸ਼ਾ (ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ (ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ), ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਬਚਾਉ ਕਾਰਕਾਂ (1), (5), (6) ਅਤੇ (7) 'ਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ (3) ਅਤੇ (4) ਲਈ ਵੀ- ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ- ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਕਰਨਾ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਵ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

2.2. ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੰਧੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣਿਕ, ਪਰ ਅਧੂਰੀ ਸੂਚੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: A) ਉਮਰ; B) ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ); C) ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਬਚੇ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਚਾਹੇ ਵਿਆਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਬੱਚੇ ਹਨ, ਆਦਿ); D) ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਪੱਧਰ; e) ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਸਮੇਤ ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਵਾਂਜ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ.); C) ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਦੋਸ਼ੀ

ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ); G) ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮ (ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਆਦਿ); H) ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਥਿਰ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਬੀਮਾਰੀ(ਆਂ), ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ (ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਆਦਿ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ, ਸਾਰੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 215]

2.3 ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜੇਲ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਬਰਤਾਵ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ), ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਿਤ ਵੇਰਵੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇਲ ਦਾ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਆਦਿ) ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ, ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਜੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਪਿਛਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਬਜਾਏ) ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਹੋਰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਲਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਸਾਮਾਜਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੇਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ। [ਪੈਰਾ 216]

3.1 ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਿਕਰਾਲ ਅਤੇ ਨਿਰਦਯੀ ਸੀ - ਅਸਲੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰੋਹਿਣੀ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਘਾ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਪੋਸਟ-ਮੌਰਟਮ (ਐਕਸ. ਪੀ44) ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਸਨ - ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ। ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਖੂਨ ਬਹਿਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰਦਯੀ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ। ਅਪਰਾਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਇੱਕ "ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੂਰ, ਵਿਕਰਾਲ, ਭਿਆਨਕ, ਘਿਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਘਾਤਕ ਢੰਗ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੁਦਾਇ ਦੇ ਤੀਵ੍ਰ ਅਤੇ ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਗਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਟੈਸਟ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ), ਹਾਲਾਂਕਿ, ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਦਾਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ)। [ਪੈਰਾ 218 & 219]

3.2 ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 235(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼, 'ਯੁਵਾ ਉਮਰ' ਅਤੇ 'ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਕਾਂ' ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਖਤ ਹਾਲਾਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ, ਇਕ ਯਾਂਤਰਿਕ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਰਬਰਤਾ ਅਤੇ "ਸਮੂਹਿਕ ਅਤੇ ਨਿਆਂਕਿਕ ਜਮੀਰ ਦੇ ਝਟਕੇ" ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਮੁਜ਼ਰਮ ਦੇ ਘੱਟ ਸਖਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਨਗਣਯ ਵਿਚਾਰਨਾ ਨਾਲ। ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 223]

3.3 ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਹੈ; ਇਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਘਾਤਕ ਅਤੇ ਕਰੂਰ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ। ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ, ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ, ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਦਯੀ ਸੀ। ਦੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਛੁਰੇਬਾਜ਼ੀ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਬੇਬਸ ਹਾਲਤ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ (ਲੁੱਟਣ ਦੀਆਂ) ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਛੁਰੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ। ਉਹ ਨਿਹੱਥੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਉਮਰ (35, 20, 22 ਅਨੁਸਾਰ) ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਮਨੋਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਚੋਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ, ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਲ ਮੋਟੀਵ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ - ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੁੱਟ ਦੀ ਗਲਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਮੇਚਰ ਸਨ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲੈਣ 'ਤੇ ਤੁਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਕਲੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ ਤਾਂ

ਜੋ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸ ਸਕਣ। [ਪੈਰਾਸ 224 & 225]

3.4. ਜੇਲ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗਾ ਆਚਰਣ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਜ਼ਰੂਰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 25 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 226 & 228]

ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684;ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, [1983] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 3 413; (1983) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 470; ਵੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਬਿਸਾਈਦੇਹੰਡ [1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 88; ਅਨੀਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 69 ; 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 34 ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 706 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉਮੇਸ਼ ਤੁਕਾਰਾਮ ਪਾਡਵਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2019) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 567; ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2003) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 554; ਮੁਥੁਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1954 ਐਸ.ਸੀ. 14; ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦੁਲ ਹਕੀਮ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (1983) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 143; ਐਮ.ਡੀ. ਅਨਵਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (1990) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 484; ਚੰਦਰਨ @ ਸੁਰੇਂਦਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (1991) ਸੁਪ. (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 29; ਨੂਰ ਆਗਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2008) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 417; . [2008] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 739; ਛੁਟਾਬਾਈ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2020) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 333 . [2020] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1071; ਰੀਨਾ ਹਜਾਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 289 . [2018] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1108; ਸੁਰੇਸ਼

ਸਖਾਰਾਂਗ ਬੰਜਾਰੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2019) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 249 . [2017] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1186; ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਡੀ. ਐਮ.ਵੀ. ਰਮਨਾ ਰੈੱਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1994) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 536 . [1994] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609; ਰੈੱਡੀ ਗੋਵਿੰਦ ਜੱਗੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (1999) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 428 . [1999] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 277; ਮਾਰਟਿਨ @ ਗਿਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (1971) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75 . [1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 914; ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਐਸ.ਸੀ. 415; ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ [1966] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 445; ਹਰੀ ਓਮ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2021) (6) ਸਕੇਲ 72; ਮੰਸਾ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2011) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 385 . [2011] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 121; ਪੁਰਾਣ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਐਸ.ਸੀ. 459 ਦਾਰਿਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ [1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 397; ਜਮੀਲ ਅਹਮਦ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ [1999] ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 719 . [2009] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 774; ਮਹਿਲੁਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2003) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 746 . [2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 443; ਰਾਮਨਾਥਮ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (1978) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 86 . [1978] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 694; ਸ਼ਾਮਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 646 . [2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 375; ਸ਼੍ਰੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜਧਾਨੀ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ.) ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2018) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 24 . [2018] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 830; ਆਸ਼ੀਸ ਜੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਕਰੰਦ ਸਿੰਘ (2019) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 770 . [2019] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345; ਹਰੀ ਓਮ @ ਹੀਰੋ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2021) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 345; ਧਰਮ ਦੇਵ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2015) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 509; ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ ਬਲਰਾਮਨ ਵੇਂਕਟਰਾਵ ਗਾਇਕਵਾੜ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ (2004) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 667 . [2009] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 636; ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਥਰੂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 747 . [2010] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 901; ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਜੌਨ ਡੇਵਿਡ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. (2011) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 509 : [2011] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 354; ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਮਲਿਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ (2011) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 130 : [2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 774; ਸੁਰੇਂਦਰ ਕੋਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ & ਓਰਸ. (2011) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 80 : [2011] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 193; ਜੰਡਾਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2011) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 107 : [2012] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 952; ਰਾਜਕੁਮਾਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 : [2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 212; ਮੁਕੇਸ਼ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ & ਓਰਸ. (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2017] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਅਨਿਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 69 : [2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 34; ਪਾਲੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 771 : [2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 535; ਰਾਜ ਬਿਹਾਰ ਬਨਾਮ ਕਪਿਲ ਸਿੰਘ (1968) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 110; ਮੋਹਦ. ਅਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ (1997) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 44; ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ (1966) 60 ਸਕੇਲ 72; ਹਨੁਮਾਨਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1975) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 149; ਟੁਕੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1969) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 198; ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1972 ਐਸ.ਸੀ. 656; ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਅਨਿਲ ਸਿੰਘ (1988) ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 686; ਸੀ. ਮੰਜੱਪਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 567 : [2010] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 262; ਸੁਰਯਾਤੀ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 146 : [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 634; ਸ਼ੰਕਰ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2015) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 215 : [2016] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 814; ਹਰਜਿੰਦਰ ਥਿਰੁਪਾਲਾ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਏ.ਪੀ. ਹੈਦਰਾਬਾਦ (2002) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 470 : [2002] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 379; ਰਾਮਾਇਆਹ ਬਨਾਮ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1999) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 649 : [1999] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਅੱਪਾਭਾਈ ਅਤੇ ਅਨਰ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ 1988 ਸੁਪ (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 241; ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ (2015) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 138 : [2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 238; ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਾਹੇਬਰਾਓ ਬੋਬਡੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (1973) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 793 : [1974] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 489; ਕਾਰਤਿਕੇ ਮਲਹਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬਿਹਾਰ (1996) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 614 : [1995] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 239; ਰਾਮਨਿਸ਼ੀ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬਿਹਾਰ (1999) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 555 : [1999] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 285; ਹਿਤੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (1994) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 602 : [1994] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 360; ਦੇਵਜਾ 4 ਜਗੰਨਾਦ ਬਨਾਮ ਕੇਸ਼ਵ ਕਾਕੁਲਤੇ (2013) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 277 : [2013] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 402; ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹੁਕਮ ਚਾਨ (1999) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 467 : [1999] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 81; ਸਿੱਧਾਰਥ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ @ ਮਨੋਜ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ (2010) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 1 : [2010] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 103; ਮੁਕੁੰਦ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 1989 ਸੁਪਲੀ (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 622 : [1988] 3 ਸੁਪਲੀ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 524; ਮਲਿਕਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ

(1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 341 : [1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 256; ਇੰਦਰਜੀਤਸਿੰਜ ਗੋਹਿਲਸਿੰਜੀ ਜਾਦੇਜਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2010) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 598; ਜੁਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1973) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 20 : [1973] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 541; ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਨ ਬਾਰਿਯਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (2009) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 498 : [2009] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 909; ਸ਼ੰਕਰ ਕਿਸਨਰਾਵ ਖਾਡੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (2013) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 546 : [2013] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 949; ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰੱਧਾਨੰਦ (2) @ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ (2008) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 767 : [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 93; ਸੰਗੀਤ & ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 452 : [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 85; ਮੋਹਦ. ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁਲ ਗਫੂਰ & ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (2010) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 641 : [2009] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1093; ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ (2019) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 433 : [2018] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 355; ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰੱਧਾਨੰਦ (2) @ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ (2008) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 767 : [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 93; ਸੰਗੀਤ & ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 452 : [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 85; ਮੋਹਨਨਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ (2019) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 716 : [2019] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1007; ਸੰਗੀਤ & ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 452 : [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 85; ਸ਼ੰਕਰ ਕਿਸਨਰਾਵ ਖਾਡੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (2013) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 546 : [2013] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 949; ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਲਹਾਦਰਾਵ ਵਾਸਨਿਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (2019) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 460 : [2018] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 585; ਰਵੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ (1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 175 : [1995] ਸੁਪਲੀ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 197; ਸੁਰਜਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ (1996) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 271 : [1996] 6 ਸੁਪਲੀ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 783; ਦਯਾਨਿਧੀ ਬਿਸੋਈ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੜੀਸਾ (2003) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 310; ਮੋਹਨ ਅੰਨਾ ਚਵਾਨ & ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, (2008) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 561 : [2008] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1073; ਬੱਬਲੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, (2008) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 113 : [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1147; ਪ੍ਰਦੀਪ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, (2008) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 268; ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਸਤਨਾਮ @ ਸੰਤਵੇਂਦਰ ਅਤੇ ਓਰਸ. (2009) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 736 : [2009] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 643; ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2011) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 706; ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਾਨੰਦ (2) ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (2008) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 767 - [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 93; ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਵੀ.

ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2015] 1 ਐਸ.ਸੀ. 1: [2015] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 773; ਮਹੇਸ਼ ਧਨਾਜੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 292 : [2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 406; ਗੁਰਵੈਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 713 : [2013] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 585; ਮੌਲਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ (2013) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 503 : [2013] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 633; ਕੇ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ (2011) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 56 : [2011] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 647; ਸੁਨੀਲ ਗਾਇਕਵਾਡ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ (2014) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129 : [2013] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 295; ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609; ਦਿਲੀਪ ਪ੍ਰੇਮਨਾਰਾਇਣ ਤਿਵਾਰੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 775 : [2009] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 322; ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 341 : [1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 256; ਮੁੰਨਾਪਨ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਐਨ. ਦੇ ਰਾਜ (1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 11 : [1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 270; ਬਿਰਜੂ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਦੇ ਰਾਜ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421 : [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1047; ਭਰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 17.04.2014, ਡੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਨੰਬਰ 1/2014; ਅਨਿਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 69 : [2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 349; ਐਮ.ਡੀ. ਮੰਨਨ @ ਅਬਦੁਲ ਮੰਨਨ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਰਾਜ (2019) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 584 : [2019] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 266; ਅੱਲਾਉਦੀਨ ਮਿਆਂ & ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਰਾਜ (1989) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 5 : [1989] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 438; ਰਮੇਸਭਾਈ ਚੰਦੂਭਾਈ ਰਾਥੋਡ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਾਜ (2009) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 740; ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 706; ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; ਛੰਨੂਲਾਲ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜ (2019) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 : [2018] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 355; ਸਤਨਿਗ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (1967) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 190; ਅੱਲਾਉਦੀਨ ਮਿਆਂ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਰਾਜ (1989) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 5 : [1989] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 438; ਅਜੈ ਪੰਡਿਤ @ ਜਗਦੀਸ਼ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ (2012) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 43 : [2012] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 709; ਗੁਰਵੈਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 713 : [2013] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 783; ਅਮਿਤ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 107 : [2012] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1009; ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਮਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ (2017) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 265; ਰਾਮਨਰੇਸ਼

& ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜ (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 257 : [2012] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 630 ਅਤੇ ਐਮ.ਏ. ਐਂਟੋਨੀ

ਅੰਤਪਪਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ (2020) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 751 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਆਰ ਬਨਾਮ ਡੋਹੇਨੀ ਅਤੇ ਐਡਮਸ 1997 (1) ਕ੍ਰ. ਐਪ ਰੈਪ 369; ਤੀਜੇ ਨਿਆਇਕ ਜਿਲ੍ਹੇ ਲਈ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਟਾਰਨੀ ਦਾ ਦਫਤਰ ਬਨਾਮ ਓਸਬੋਰਨ 557 ਯੂ.ਐਸ. 52 (2009) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

185ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 2003 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਉੱਤੇ – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

(2019) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 567 ਪੈਰਾ 24 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 554 ਪੈਰਾ 26 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1954 ਐਸ.ਸੀ. 4 ਪੈਰਾ 26 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(1983) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 143 ਪੈਰਾ 26 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(1997) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 44 ਪੈਰਾ 36 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(1991) ਸੁਪ. (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 39 ਪੈਰਾ 36 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 379 ਪੈਰਾ 39 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2020] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1071 ਪੈਰਾ 39 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1108 ਪੈਰਾ 40 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1186 ਪੈਰਾ 45 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1991] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 600 ਪੈਰਾ 48 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1999] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 277 ਪੈਰਾ 48 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 914 ਪੈਰਾ 48 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਐਸ.ਸੀ. 415 ਪੈਰਾ 49 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1996] 6 ਸਕੇਲ 72 ਪੈਰਾ 49 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2021) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 345 ਪੈਰਾ 50 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 ਪੈਰਾ 51 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2011] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 121 ਪੈਰਾ 65 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਐਸ.ਸੀ. 459 ਪੈਰਾ 94 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1964] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 397 ਪੈਰਾ 94 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 774 ਪੈਰਾ 94 ਉੱਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

[2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 443 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 100

[1978] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 694 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 100

[2012] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 95 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 114

[2018] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 830 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 114

[2019] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 116

[2021] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 345 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 116

[2015] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 509 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 137

[2009] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 636 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2010] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 901 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2011] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 354 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 774 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2011] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 939 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2012] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 952 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 212 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2017] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 34 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 139

[2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 535 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 140

[1968] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 310 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 148

[1997] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 44 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 148

[1996] 5 ਸਕੇਲ 72 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 148

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਐਸ.ਸੀ. 343 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 149

[1969] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 198 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 149

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1972 ਐਸ.ਸੀ. 656 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 149

[1988] ਸੁਪਲ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 686 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 157

[2010] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 632 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 157

[2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 264 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 157

[2018] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 814 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 157

[2002] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 379 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 157 [1999] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 158

1988 ਸਪਲੀਮੈਂਟ (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 241 ਪੈਰਾ 158 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 328 ਪੈਰਾ 159 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1974] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 489 ਪੈਰਾ 160 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1995] 5 ਸਪਲੀਮੈਂਟ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 239 ਪੈਰਾ 160 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1999] 2 ਸਪਲੀਮੈਂਟ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 285 ਪੈਰਾ 168 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1994] 1 ਸਪਲੀਮੈਂਟ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 360 ਪੈਰਾ 171 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 402 ਪੈਰਾ 171 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1999] 2 ਸਪਲੀਮੈਂਟ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 81 ਪੈਰਾ 171 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2010] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 103 ਪੈਰਾ 171 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1988] 3 ਸਪਲੀਮੈਂਟ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 524 ਪੈਰਾ 173 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 256 ਪੈਰਾ 173 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2021) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 598 ਪੈਰਾ 178 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684 ਪੈਰਾ 182 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1973] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 541 ਪੈਰਾ 183 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 90 ਪੈਰਾ 185 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 949 ਪੈਰਾ 185 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 93 ਪੈਰਾ 186 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 85 ਪੈਰਾ 186 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1093 ਪੈਰਾ 186 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 355 ਪੈਰਾ 186 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1983] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 3 413 ਪੈਰਾ 189 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 93 ਪੈਰਾ 189 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 85 ਪੈਰਾ 189 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2019] 18 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1007 ਪੈਰਾ 189 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 85 ਪੈਰਾ 193 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 949 ਪੈਰਾ 194 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 585 ਪੈਰਾ 195 ਏ [1995] 6 ਸਪਲੀਮੈਂਟ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 195 ਪੈਰਾ 198 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1996] 6 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 783 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 198

(2003) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 310 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 198

[2008] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1072 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 198

ਬੀ [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 184 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 198

(2008) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 268 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 198

[2009] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 643 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 198

(2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 706 ਆਧਾਰਿਤ ਪੈਰਾ 199

ਸੀ [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 93 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 200

[2015] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 613 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 200

[2021] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 377 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 200

[2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 406 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 204

ਡੀ [2013] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 783 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 204

[2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 633 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 204

[2011] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 647 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 204

[2011] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 295 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 204

ਈ [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 204

[2009] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 322 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 204

[1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 256 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 205

ਐਫ [1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 270 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 206

[2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 34 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 206

[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1047 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 210

[2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 34 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 217

ਜੀ [2019] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 266 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 223

[1989] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 498 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 223

(2009) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 740 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 223

(2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 706 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 223

(2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 717 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 223 ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 248-250 ਦੇ 2015

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 29.09.2014 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 4/2013/ਡੀ.ਏ./8 ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 266 ਦੇ 2014 ਅਨੁਸਾਰ।

ਮਿਸ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਕੌਸਤੁਭ ਅੰਸ਼ੁਰਾਜ, ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵਮ ਮਿਸਰਾ, ਮਿਸ ਸ਼ੁਏਯਾ ਰਸਤੋਗੀ, ਅਨਿਰੁਧ ਸੰਗਲ, ਮਿਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾਨਿਕਕਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਮਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਮਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਮਿਸ ਸੌਮਿਆ ਕਪੂਰ, ਸਿੱਧਾਂਤ, ਸ਼ਿਖਰ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਟ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਮੌਜੂਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ (3 ਗਿਣਤੀਆਂ) ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਧੂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

. 2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਮਨੋਜ, ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣੇ ਜਾਣਗੇ) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ (ਤਿੰਨ ਗਿਣਤੀਆਂ) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੇਘਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰੋਹਿਣੀ ਫਡਕੇ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ, 19.06.2011 ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤਿੰਨੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ 1000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਹਰੇਕ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਾਧੂ ਸਖਤ ਕੈਦ (ਆਰਆਈ) ਭੁਗਤਣ ਲਈ। ਧਾਰਾ 397 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਆਰਆਈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ 1000/- ਰੁਪਏ ਦਾ

ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਾਧੂ ਆਰਆਈ। ਧਾਰਾ 449 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਆਰਆਈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ 1000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਾਧੂ ਆਰਆਈ।ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25(1-ਬੀ) (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 1 ਸਾਲਆਰਆਈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ 1000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਾਧੂ ਆਰਆਈ।ਰਾਹੁਲ @ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਵੀ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 3 ਸਾਲ ਆਰਆਈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ 3000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਾਧੂ ਆਰਆਈ।

. *ਤੱਥ*

. 3. ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਯਾਨੀ 19.06.2011 ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਂਡੇ ਤੋਂ ਘਰ ਨੰਬਰ 24 ਸ਼੍ਰੀਂਗਾਰ ਮੇਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਨਿਰੰਜਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੇਘਾ, ਧੀ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਸ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੋਹਿਣੀ ਫੜਕੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਂਡੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-2 ਦਿਜਿਤ ਕਪਿਲ, ਜੋ ਉਸੇ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਵਿਸ਼ਾਲ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾ ਫਲੈਟ ਬਾਹਰੋਂ ਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਖਿੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਰੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬੈੱਡਰੂਮ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਖੂਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੜੋਸੀ ਪੀਡਬਲਿਊ-9 ਮਹੇਸ਼ ਪਰਮਾਰ ਅਤੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਐਮਜੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਇੰਦੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਫਆਈਆਰ) ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ, ਜੋ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ (ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ "ਆਈਓ") ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਰੀ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ

ਦ੍ਰਿਸ਼, ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਅਤੇ 25 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ।

4. ਪੁਲਿਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਨਕਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਕਈ ਲੇਖ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ (ਅਗਲੇ ਦਿਨ) ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਮੇਘਾ ਦੀਆਂ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੰਗਲਸੂਤਰ, ਰੋਹਿਣੀ ਫੜਕੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ, ਅਤੇ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਕੈਮਰਾ ਅਤੇ ਏਟੀਐਮ

ਕਾਰਡ ਗੁੰਮ ਸਨ। ਜਾਂਚ 22.06.2011 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 06:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਪੀਡਬਲਿਊ-28 ਵਿਨੇ ਚੌਹਾਨ ਜਦੋਂ ਗਸ਼ਤ 'ਤੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਐਲਆਈਸੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਏਟੀਐਮ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਆਈਓ (ਪੀਡਬਲਿਊ-31) ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਬੰਨੇ ਸੋਲੰਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਸਮੇਤ, ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਮਰਹੂਮ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦਾ ਸੀ। ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ; ਉਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਲੇਖ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ।

5. ਨੇਹਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ, ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਭਾਵ, ਰਾਹੁਲ (ਗੋਵਿੰਦ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਗਹਿਣੇ, ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਦਾਅਵੇ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੈਰ 'ਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਚ 19.06.2011* ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਝੂਠੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਡਬਲਿਊ-30 ਏਐਸਆਈ ਆਰ.ਐਸ. ਮਾਕਨਵਾ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾਵਾਂ 294, 307 ਅਤੇ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਐਫਆਈਆਰ* ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਨੋਜ ਵੀ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-8 ਡਾ. ਅਚੁਤਮਲ ਤੇਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਜੁੱਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ; ਅਤੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਅਤੇ ਕੈਮਰਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਮਦ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਜਾਂਚੇ ਗਏ, ਜ਼ਬਤ ਲੇਖ ਕੈਮੀਕਲ ਅਤੇ ਡੀਐਨਏ ਟੈਸਟ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਗਈ।

6. ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 397 ਅਤੇ 449 ਆਈਪੀਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 25, 27 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾਵਾਂ 397/34 ਵਿਕਲਪਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 302/34 ਏ ਅਤੇ 449 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੋਜ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 25(1-ਬੀ)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 25(1-ਬੀ)(ਬੀ) ਅਤੇ 27 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ 36 ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਐਕਸ. ਪੀ1-ਪੀ129) ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ (ਸੀਆਰਪੀਸੀ) ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਕੁੱਲ 6 ਬਚਾਅ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਐਕਸ. ਡੀ 1-ਡੀ 50) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ.

ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣੇ

7. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਜੂਦਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 19.06.2011 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 5:00-5:15 ਵਜੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਜੋ ਕਿ ਘਰ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ (ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਪੀਡਬਲਯੂ-2, ਪੀਡਬਲਯੂ-5, ਪੀਡਬਲਯੂ-9 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-31 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਫਾਇਰਆਰਮ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਉਪਰੰਤ, ਰਸਾਇਣਕ, ਡੀਐਨਏ ਅਤੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਦੌਰਾਨ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਹਨਾਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਸਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਦੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਗੋਲੀ, ਦੋਵੇਂ ਉਸੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਨੇਹਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਹਾਇਪੋਥੀਸਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

8. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਮਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਮਾਮਲਾ ਦੁਰਲੱਭ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ ਕੇਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ

9 ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੜੋਸੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਫਰਸ਼, ਕੰਧਾਂ, ਅਤੇ ਬਿਸਤਰੇ ਦੇ ਚਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਖਾਮੀ

ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ; ਹੋਰ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਅਜਿਹਾ ਘਿਨੌਣਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

10 ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ24 ਕੇ.ਕੇ. ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਚੁੱਕੇ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਗਹਿਣੇ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ (ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਬਣਾਇਆ ਪਿਸਤੌਲ) ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ।

11 ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ, ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗਲਤ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

12 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ “ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਾ” ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਉੱਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਔਚਿਤ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਮੂਹਿਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਤਲ ਦੇ ਕਾਰਜ ਇੰਨੇ ਭਿਆਨਕ, ਨਿਰਦਯੀ ਅਤੇ ਕਰੂਰ ਸਨ, ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਸ ਦੁਰਲੱਭ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਘਿਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲਾਂ

13 ਮਿਸ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੀ ਵਕੀਲ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਲਈ ਪ੍ਰੋ ਬੋਨੋ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ, ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਭਾਵ, ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਗਵਾਹਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਅਸਲੀ ਸਨ, ਕੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

14 ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਮਹਿਲਾ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਨਾਨਾ ਸੋਕੋਲੇਂਕੀ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਏਟੀਐਮ ਮਸ਼ੀਨ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸਲੇਸ਼ਾ ਦਾ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ। ਪਰੰਤੂ, ਉਸ ਨੇ ਆਈਓ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਤ੍ਰਯੰਬਕਾ (ਪ੍ਰਦਿੱਲਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-36 ਮੁਲਯਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ/ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੈਮੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਵੀ। ਨਾਲ ਹੀ, ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਮਹਿਲਾ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜੋ ਮਹਿਲਾ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰੱਖੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸੇ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਿਰਫ ਖੋਜ ਟੀਮ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ (ਯਾਨੀ, ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਡਾ. ਦੀਪਕ ਹਰੀ ਰਣਦੇ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਨੋ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ) ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਨੇ ਹੋਰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਨਾਮ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨੇਹਾ (ਜੋ ਕਿ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਇੱਕ ਔਰਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ) ਨੂੰ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਜੀ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਆਈ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ)

ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ10) ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਝੂਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ, ਨੇਹਾ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਝੂਠੀ ਹੈ।

15 ਇਹ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-28 ਵਿਜੇ ਚਾਪੁਸੀਆਨ, ਨੇ ਏਟੀਡਬਲਿਊ-19 ਗਈ ਵਾਧਵਾਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏਟੀਐਮ ਕਿਓਸਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ੱਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਿਊ-31, ਨੇ ਇੱਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਡਾਇਰੀ ਐਂਟਰੀ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਇਰਲੈਸ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਟੀਮ ਬਣਾਈ – ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖੁਦ, ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਪੀਡਬਲਿਊ-19, ਪੀਡਬਲਿਊ-28 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-36 ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ – ਜੋ ਏਟੀਐਮ ਸਪੌਟ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ (ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ) ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਡਾਇਰੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੀਡਬਲਿਊ-19 ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਿਊ-28 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸੀ, ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਛਾਪਾਮਾਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸੀ।

16 ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਨੇਹਾ ਸ਼ੱਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-19 ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-28 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੀ ਚਾਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਨੇਹਾ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਪੁਲਿਸ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੇਹਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਉਪਲਬਧ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ। ਇਹ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

17 ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ (ਐਕਸ. ਪੀ12-ਪੀ13 ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ15-ਪੀ16 ਮਨੋਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ (ਐਕਸ. ਪੀ14) ਸਵੇਰੇ 09:10 ਵਜੇ। ਇੱਥੇ, ਐਕਸ. ਪੀ12 ਇੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਹੈ ਜੋ 22.06.2011 ਦਾ ਹੈ ਰਾਹੁਲ ਦਾ ਗੋਵਿੰਦ ਢਾਬਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੀਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਸੱਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖੱਬੇ ਕੋਹਣੀ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਮੁਕਤ ਜਖਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਦੇ ਕਾਲਮ 9 ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਸੁਲਝਿਆ ਹਾਲਾਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਸੀ।

18 ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਫਿਰ ਮਨੋਜ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਵੇਰੇ 10:05 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਹੋਈ (ਐਕਸ. ਪੀ15)। ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ 10:15 ਵਜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਐਕਸ. ਪੀ16) ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ

10:35 ਵਜੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ (ਐਕਸ. ਪੀ17)। ਮਨੋਜ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ15) ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਹਣੀ 'ਤੇ ਸੱਟ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਹ ਨੱਕ 'ਤੇ ਸੱਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਦੇ ਏ ਕਾਲਮ 9 ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ 22.06.2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 4:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ 12:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 1:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ-3 ਸੰਜੇ ਰਾਣਾ, ਆਈਜੀ ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਆਈਓ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਹੁਲ

19. ਮਿਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਆਈਓ ਨੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਰਾਹੁਲ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ - ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ। ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਨੇ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਅਤੇ ਕੈਮਰਾ ਤੋੜ ਕੇ ਇੱਕ ਮਾਰੂਤੀ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ28) ਸਵੇਰੇ 07:50 ਵਜੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ) ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਮਨੋਜ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਜੁੱਤੇ ਛੁਪਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਮੋਬਾਈਲ ਮਾਰੂਤੀ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਾਊ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ31) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਸਵੇਰੇ 08:05 ਵਜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਨੇ ਨੇਹਾ ਨਾਲ ਵੀ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ (ਜੋ ਫਿਰ ਤੋਂ, ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ) ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਸੈਂਡਲ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪਾਏ ਸਨ, ਆਪਣੀ ਸਕੂਟੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ34) ਸਵੇਰੇ 08:15 ਵਜੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੜਾਅ◌ਾ◌ਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਰਿਕਵਰੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਆਈਓ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ।

20. 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਿਕਵਰੀਆਂ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਰਿਕਵਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਕਦਮ ਦਰ ਕਦਮ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਪਾਰ। ਹੋਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਕਵਰੀਆਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਿਊ-7 ਸੰਦੀਪ

ਨਰੁਲਕਰ, ਇੱਕ ਸਟਾਕ ਗਵਾਹ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 23.06.2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8:45 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚੇ, ਭਾਵ, ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ. ਪੀ28, ਪੀ31 ਅਤੇ ਪੀ34) ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕੱਪੜੇ, ਚਾਕੂ, ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਲੈਂਸ ਨੂੰ ਰਿਕਵਰ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੋਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨੇਭਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੈਮੋ ਐਕਸ. ਪੀ28, ਪੀ31 ਅਤੇ ਪੀ34 ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-7 ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਜੋ ਮਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੱਛਕੇ) ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਿਕਵਰੀਆਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ।

21 ਵਕੀਲ ਨੇ 22.06.2011 ਅਤੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਉਸ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕੜਾ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸ. ਪੀ14 ਵਜੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਹਿਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਆਈਓ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਲਿੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੜਾ ਪਹਿਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਆਈਓ ਨੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਨੋਜ ਦੀ, ਧੂਪ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸ. ਪੀ17 ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋਜ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖ ਪਰਿਸਰ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

22 ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਨੇ 22.06.2011 ਅਤੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਕਸ.ਪੀ11, ਪੀ14, ਅਤੇ ਪੀ17) ਦੀ ਮੋਹਰਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹ (23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਲਈ)ਪੀਡਬਲਿਊ-7, ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਕਸ. ਪੀ29, ਪੀ30, ਪੀ32, ਪੀ33 ਅਤੇ ਪੀ35 'ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਲਗਾਈਆਂ।

ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਨੂੰ 22.06.2011 ਨੂੰ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਮੋਹਰਬੰਦੀ ਦਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਸ. ਪੀ35 ਖੁਲਾਸਾ ਨੇਹਾ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਮੋਹਰਬੰਦੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-12 ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-36 ਮੌਲਾਯਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ (ਮੁਖੀ ਕਾਂਸਟੇਬਲ, ਐਮ.ਆਈ.ਜੀ.) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮੋਹਰਬੰਦੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਮੋਹਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ। ਇਸ ਲਈ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 22.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਭਵਤਃ, ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲਈ ਸਨ ਜੋ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸਵੈਚਛਿਕਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ ਕਿ 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-7 ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੱਛਕੇ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੀਡਬਲਿਊ-7 ਉਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 8:45 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪਰ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵੇਰੇ 7:50 ਅਤੇ 8:15 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ – ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸ. ਪੀ28, ਪੀ31 ਅਤੇ ਪੀ34 ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਉਹਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਸ਼ੱਕੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆ

23. ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵੇਰਵੇ 22.06.2011 ਅਤੇ 23.06.2011 ਦੋਨੋਂ ਦਿਨਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਐਕਸ. ਡੀ4 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ 22.06.2011 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਚਾਕੂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਉਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 9:30 ਵਜੇ ਅਤੇ 10:35 ਵਜੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ੀ ਦੀ ਚੇਨ ਆਫ ਕਸਟਡੀ, ਜੋ 22.6.2011 ਨੂੰ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ 23.6.2011 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਸ. ਡੀ6 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

24. ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 23.6.2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ। ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਸੀ 22.06.2011 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਰਿਕਵਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਖ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਮੈਮੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ 23.6.2011 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਦਾ. ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 102(3) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਜੋ ਹਰੇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਲੇਖ। ਵਕੀਲ ਉਮੇਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੁਕਾਰਾਮ ਪਡਵਾਲ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 8 , ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਗੈਰ- ਪਾਲਣਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ।

25. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਦਿਲੀਪ ਸੇਨ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਹੈ ਗਵਾਹ ਜਿਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸੁਧਾਰ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਬਾਰੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦੇ ਵਿੱਚ ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ਼, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਖਬਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਾ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਥਾਣੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ (ਏ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ) ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਲਾਇਸੰਸ) ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉੱਥੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਗੇ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਦੇ ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ (ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ29, ਪੀ32, ਅਤੇ ਪੀ35) ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੱਪੜੇ ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮਕਾਨ ਨੰਬਰ 23 ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦ ਇਸਤਗਾਸਾ ਨੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮਕਾਨ ਨੰ. 23 ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨੰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ. ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ (Ex. D7)। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ

ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਅਚਯੁਤਮਲ ਤੇਜਵਾਨੀ (ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਮਨੋਜ), ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ, ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: ਵਕੀਲ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸੀ।

26. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਰਖਣ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ (ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ.) ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ 25 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 23.06.2011 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਐਕਸ. ਡੀ6, ਡੀ45 ਅਤੇ ਡੀ48 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਫੋਟੋਆਂ ਵਾਲੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਲੇਖ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਵਾਲਯੋਗ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਨੂੰ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਲਾਈਨ-ਅੱਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕੱਠੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਛਾਣ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ - ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਐਕਸ. ਪੀ12 ਅਤੇ ਪੀ15 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-10 ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਲੰਮੇ ਸਨ, ਹੋਰ ਛੋਟੇ; ਕੁਝ ਗੋਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਕਾਲੇ। ਇਸ ਲਈ, ਮਿਲੀਜੁਲੀ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਖਰਾਬ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ.*, ਮੁਹਸਿਨਵਾਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਦਰਾਸ** ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦੁਲ ਹਫੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਏ.ਪੀ** 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵੱਖਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਜੋ ਕਿ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

27. ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 22.06.2011 ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਐਕਸ. ਪੀ12 ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੱਕ "ਗੋਵਿੰਦ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋਜ਼ ਵਿੱਚ ਰਾਹੁਲ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ (ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 377/2011 ਜੋ ਪੀਡਬਲਿਊ-29 ਐਕਸ.ਪੀ1/13 ਦੁਆਰਾ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਸਨੂੰ ਗੋਵਿੰਦ ਵਜੋਂ ਹਵਾਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ – ਧਲਿਨੀਜ਼ੈਤ ਰਾਤ 10:30 ਵਜੇ 19.06.2011 ਨੂੰ; ਐਕਸ. ਪੀ7 - ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਪੱਤਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਅਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਇੰਦੌਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਐਮ.ਵਾਈ. ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜਣਾ, ਐਕਸ.ਪੀ104 - ਰਾਤ 11 ਵਜੇ

19.06.2011 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕ੍ਰਾਈਮ ਵੇਰਵੇ; ਐਕਸ ਪੀ105 - ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 12:15 ਵਜੇ ਰਾਤ 20.06.2011 ਨੂੰ; ਐਕਸ.ਪੀ101 - ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 29.06.2011 ਨੂੰ; ਐਕਸ.ਪੀ113 ਐਮ.ਵਾਈ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਿਊ-32 ਡਾ. ਨੀਲੇਸ਼ ਗੁਰਨ ਦੁਆਰਾ 20.06.2011 ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

28. ਸੀਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ (ਪੀਡਬਲਿਊ-26 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-32) ਦੁਆਰਾ ਰਾਹੁਲ ਦੀ, ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-30 ਆਰ.ਐਸ. ਮਕਵਾਨਾ (ਪੀ.ਐਸ. ਅੰਨਪੂਰਣਾ) ਦੀ, ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਪਛਾਣ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ29 ਗੌਰੀਸ਼ੰਕਰ ਚਦਰ (ਪੀ.ਐਸ. ਅੰਨਪੂਰਣਾ) ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗੋਵਿੰਦ @ ਰਾਹੁਲ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਮ.ਵਾਈ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਨਰਸਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਸਟਾਫ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਰਨਾ ਨਾ, ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

29 ਮਿਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਸ. ਪੀ113 ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 20.06.2011 ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਗੋਵਿੰਦ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਹੁਲ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਬੁਲੇਟ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਚੇਨ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-32 ਡਾ. ਨੀਲੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬੁਲੇਟ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ 20.06.2011 ਨੂੰ ਐਮਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਲੀਗਲ ਕੇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਬੁਲੇਟ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਐਮਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਡਾਕਟਰ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਬੁਲੇਟ ਪੀਡਬਲਿਊ-30 ਦੁਆਰਾ 23.06.2011 ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬੁਲੇਟ ਪੀਡਬਲਿਊ-30 ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਬੁਲੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਸੀਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 23.06.2011 ਦੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਰਿਮਾਂਡ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੱਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 2 ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ 'ਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਐਮਐਲਸੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇਲਾਜ ਲੈਣ ਅਤੇ ਪੀਐਸ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਨੂੰ ਬੁਲੇਟ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ

ਸਬੰਧੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਯਕੀਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਸ. ਪੀ97 ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੀਐਸ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਗਵਾਈ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜੀਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਸੀ ਜੋ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-29 ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਨੇ ਚਿੱਲਾ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

30 ਐਕਸ. ਪੀ104 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਹੁਲ ਨੇ 19.06.2011 ਨੂੰ ਰਾਤ 11:00 ਵਜੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪੋਟ ਮੈਪ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਵੀ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਆਪਣੇ ਜਖਮੀ ਪੈਰ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਐਮਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ। ਉਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਐਮਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਐਮਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਐਕਸ-ਰੇ ਕੀਤਾ, ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

31. ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸੱਜੇ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ75) ਪੀਐਸ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਵਿੱਚ ਅਭੈ ਤਿਵਾਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਗਵਾਹੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-20 ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀ 'ਤੇ ਲੋਗੋ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੁੱਤੀ ਕਿਸ ਪੈਰ (ਖੱਬੇ ਜਾਂ ਸੱਜੇ ਪੈਰ) ਨੂੰ ਫਿੱਟ ਬੈਠਦੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਆਕਾਰ ਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖੇਡ ਜਾਂ ਚਮੜੇ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਫੀਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਿਊ-20 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੋਹਰਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-29 ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਭੈ ਤਿਵਾਰੀ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਲੱਭੀ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਗਵਾਹੀ ਸੀ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੁੱਤੀ ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਐਕਟ, 1920 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਏ) ਅਤੇ 4 ਅਧੀਨ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

32. ਅਗਲਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 09.07.2011 ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-12 ਤਿਸ਼ੇਲਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਦੀਪਕ ਰਾਣਾਦੇ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਤੋਂ ਦੋ ਕੜੇ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੁੜੀ (ਕੰਨਫੁੱਲ) ਉਤਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਮੇਘਾ ਦੇ ਚਾਰ (4) ਕੜੇ ਅਤੇ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਦੋ (2) ਕੜੇ ਪਛਾਣੇ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਕੜੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜੋ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੋਰ, ਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੜੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਜੋ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਦੋ ਕੜੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੁੱਟੇ /ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਟੁਕੜੇ ਵੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਹੋਰ, ਪਛਾਣ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ1) ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਸਮਾਨ ਟੁਕੜੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 21.06.2011 ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੀ ਚੋਰੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਅਨੁਸਾਰ, 21.06.2011 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ, ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਸਿਰਫ ਗੁੰਮ ਕੈਮਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।

33. ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ (ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ.) ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। 23.06.2011 ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਨੂੰ 13.07.2011 (20 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ) ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਸ. ਵੱਲੋਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ।

ਪੀ115. ਇਸ ਦੇਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮਾਲਖਾਨਾ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ, ਅੰਕੜਾਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ। ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਮਾਹਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ35 ਡਾ. ਗਜਰਾਜ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਦੀ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਹੋਣਾ ਗੈਰ-ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨਮੂਨੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪਰੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਾਏ ਗਏ ਰੁਈ ਦੇ ਸਵੈਬਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਖੂਨ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨਮੂਨਿਆਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ -

ਪੀ.ਡਬਲਿਊ35 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਿਰੀਖਣ ਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਪਰੀਖਣ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਜ ਸਨ। ਇਹ ਸ਼ੀਟ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਫੋਰੋਗ੍ਰਾਮ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

34. ਅਗਲੇ ਤੱਰ ਉੱਤੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੋੜਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਪੈਰ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਗੋਲੀ, ਅਤੇ ਮੇਘਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਗੋਲੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਤੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਕਿ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗ, ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ, ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ, ਇਸ ਦੀ ਮੋਹਰਬੰਦੀ, ਕਸਟਡੀ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੀ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗਤਾ ਕਾਰਨ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ 14.07.2011 ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ; ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ Ex. ਪੀ120 ਦੀ ਮਿਤੀ 30.07.2011 ਹੈ।

35. ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ 'ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਪਰਾਧ ਸੀਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟੈਸਟ ਫਾਇਰ ਕਾਰਟ੍ਰੀਜ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੈਮੀਕਲ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੁੱਤੀ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਵਿਖੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪੀਐੱਸ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਅਭੈ ਤਿਵਾੜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅੱਗੇ, ਲਾਈਵ ਕਾਰਤੂਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਮਰ ਕੈਪ (ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ) ਡਿੱਗ ਗਈ ਸੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-16 ਭੀਮ ਬਹਾਦੁਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਸੀ ਬ੍ਰਾਂਚ ਅਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ ਏ-6 ਵਿੱਚ 7.65ਐਮ.ਐਮ ਕੈਲੀਬਰ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਿਸਤੌਲ ਕਾਰਤੂਸ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ LR1 (ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ120 ਵਿੱਚ) ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। LR1 ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਰੀਲੋਡ ਕੀਤਾ ਲਾਈਵ ਕਾਰਟ੍ਰੀਜ ਹੈ। 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੀਆਂ ਸੀਲਾਂ 13.07.2011 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਐੱਫ ਐੱਸ ਐੱਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਲਾਈਵ ਬੁਲੇਟ ਬਰਕਰਾਰ ਸਨ (ਐਕਸ. ਪੀ115)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੜੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਆਰਟੀਕਲ ਏ-6 (ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਤੂਸ) ਨੇ ਇਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਐੱਫ ਐੱਸ ਐੱਲ ਦੁਆਰਾ ਟੈਸਟ ਫਾਇਰਿੰਗ ਲਈ ਕੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: ਜੇਕਰ ਲਾਈਵ ਕਾਰਟ੍ਰੀਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਟੋਪੀ ਡਿੱਗ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵਰਤੋਂਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ120) ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਫਾਇਰਿੰਗ ਟੈਸਟ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੈਸਟ ਅਸਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ, ਜਿਸਦਾ ਵਰਣਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਅਸਲਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕਾਰਤੂਸ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਫੋਟੋਆਂ

ਖਿੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ- ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸੀਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ (ਉਦਾ. ਪੀ77) ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਸੀਨ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ (Ex.ਪੀ56)।ਪੀ.ਡਬਲਿਊ9 ਨੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਅਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੈਲੀਬਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਕੇ. ਐੱਫ. 7.65) ਗੋਲੀ ਅਤੇ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਕਾਰਤੂਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

36.ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੁੱਕਣ ਸਬੰਧੀ ਹਾਲਾਤ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਹਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣਾ, ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ, ਉੱਚਿਤ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮਿਲੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਸਲਿੱਪਾਂ ਦੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਐਕਸ. ਪੀ41, ਪੀ42, ਜਾਂ ਪੀ43 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-13 ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ (ਕਾਂਸਟੇਬਲ) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਲਏ ਸਨ। ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਿੰਟ 23.06.2011 ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ (24.06.2011) ਪੀਪੀਐਸ ਐਮਜੀ ਬੈਠਕ 'ਤੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਏ ਗਏ: ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ (ਪੀਡਬਲਿਊ-13, ਪੀਡਬਲਿਊ-24, ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-31) ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਸੁਝਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੁਹਰਬੰਦ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਲੈਣ ਦੇ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1920 ਦੀ। ਹੋਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ 3 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਣਸਮਝਾਈ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯਾਨੀ 27.06.2011 ਨੂੰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਵਿਭਾਗ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ84) ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਦਾ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਕੇਕੇ ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ (ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਾਹਰ) ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਐਕਸ. ਪੀ84 ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਅਨੋਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।ਹੋਰ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂਆਂ, ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੋਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੋਦੀ. ਅਮਨ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਗਿਰਧਾਰਨ @ ਸੁਰੇਂਦਰਨ & ਅਨਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੌਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ

ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ।

37 ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਦ ਬਾਅਦ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ125) ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਕੇ ਦੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਧੂਰੇ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਨ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਮਾਹਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਐਫ6 (ਸੱਜਾ), ਜੀ4 (ਸੱਜਾ), ਅਤੇ ਐਚ3 (ਜੋ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਐਕਸ. 125 ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਹੁਲ ਦਾ ਪੈਰ ਦਾ ਛਾਪ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਪੜ੍ਹਕੇ ਧਾਰਾ 2(ਏ) ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਐਮ.ਪੀ. ਪੁਲਿਸ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਨਿਯਮ 822(4) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਨੇ 44 ਆਕਾਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਪਾਈ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਨੇ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੂਨ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੋਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ77) ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੂਨੀ ਅਤੇ ਅਧੂਰੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੈਰ ਦੇ ਛਾਪ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

38 ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇਹਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪ੍ਰੋ ਬੋਨੋ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ, ਮਿਸ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ। ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਮੈਮੋ(ਐਕਸ. ਪੀ9) ਦੇਵੇਂਦਰ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ10) ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੁਲਾਸਾ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ11) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਏ.ਟੀ.ਐਮ. (ਐਕਸ. ਪੀ22) ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੋਜ ਨੇ ਉਸ ਫੋਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਜੋ ਐਕਸ. ਪੀ9 ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-30 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨੇਹਾ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਫੋਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ, ਡੀਡਬਲਿਊ-1 ਐਸ.ਆਈ. ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਜ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ। ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਜ਼ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

. 39. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਚੂਕਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 114 (ਜੀ) ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਐਕਟ 1872 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਨੁਮਾਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ***ਨੂਰ*** ਆਗਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[1] ਅਤੇ ਚਿੰਨਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ ਰਾਜ[2] ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

. 40. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ4 ***ਬੰਸੂ ਸੋਲੰਕੀ*** (ਮਹਿਲਾ ਕਾਂਸਟੇਬਲ) ਨੂੰ 30.09.2011 ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਿਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ 21.06.2011 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਐਸ.ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ4 ਨੇ 22.06.2011 ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨੇਹਾ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ2B, ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਿਤ ਦੌਰਾਨ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੂੰ ਬਾਰੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6 ਨੇ ਵੀ, ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਿਤ ਦੌਰਾਨ, ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਛਾਪਾਮਾਰ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਬਚਾਅ ਦੀ ਲਾਈਨ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਮੋਟੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਹੋਰ, ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਮਿਟਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ***ਰੀਨਾ ਹਜ਼ਾਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ*** ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।[3] ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਖਿਲਾਫ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਈ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

. 41. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ4, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ28, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ31 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਟੈਲੀਫੋਨਿਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਸਬੂਤ ਬਾਰੇ, ਜਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਦੀ ਤਿਕੋਣਮਿਤੀ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ

ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਇਪਸੇ ਦਿਕਸਿਤ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਪਲਬਧ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਚੁਪਚਾਪ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ31 ਆਈ.ਓ ਨੇ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ[ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਾਟ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ] ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਨੇ 19.06.2011, 20.06.2011, ਜਾਂ 21.06.2011 ਨੂੰ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ-28, ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-19 ਵਾਈਆਰ ਗਾਇਕਵਾਡ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਜੋ ਉਹ (ਯਾਨੀ, ਪੀਡਬਲਿਊ-28) ਨੇ 22.06.2011 ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ-19 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ 22.06.2011 ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-28 ਤੋਂ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਸਾਧੀ ਰੱਖੀ। ਡੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੀਪੀਸੀ ਇੱਕੋ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਾਂਤਰ/ਬਹੁ-ਜਾਂਚਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

42. ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਓਰੀਫਲੇਮ" ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨੇਹਾ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਫਾਰਮ, ਕੈਟਾਲਾਗ ਜਾਂ ਅਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨੇਹਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ 22.06.2011 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ (ਐਕਸ. ਪੀ.11)। ਕੋਈ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਨੇਹਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫਾਰਮ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ; ਨਾ ਹੀ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ 3 ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼/ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ("ਓਰੀਫਲੇਮ" ਦਾ) ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਾਰਮ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਾਰਮ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ/ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਦਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਫ਼ਾਰਮ ਇਨਕੋਰਟ, ਲਿਖਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ, ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸਨ ਫਾਰਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲੰਡਾ 'ਤੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਗਵਾਹ "ਓਰੀਫਲੇਮ" ਫਾਰਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵੇਰਵੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ31 ਆਈ.ਓ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ "ਵੇਰਵੇ" ਵੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-31 ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਨੇਹਾ, ਓਰੀਫਲੇਮ ਫਾਰਮ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ,

ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਜਦਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1, ਆਪਣੇ ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਇੱਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੀ ਓਰੀਫਲੇਮ 'ਤੇ, ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ. ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹੋਣ। ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ1, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਓਰੀਫਲੇਮ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਮੇਘਾ ਦਾ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕੋਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਮੇਘਾ ਦੀ ਕਥਿਤ ਲਿਖਤ/ਦਸਤਖਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਰਮ ਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ। ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਟੀ ਆਈ.ਪੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੁਝ ਗਹਿਣੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਓਰੀਫਲੇਮ" ਰੂਪ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ "ਓਰੀਫਲੇਮ" ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਮੇਘਾ ਜਾਂ ਨੇਹਾਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ. ਇਸ ਲਈ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ31 ਆਈ.ਓ ਦੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਘਾ ਲਈ "ਓਰੀਫਲੇਮ" ਫਾਰਮ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ।

43 ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇਚਦ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ 19.06.2011 ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੀ.ਐਸ. ਐਮ.ਆਈ.ਜੀ. ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੜੋਸੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਪਰੰਤੂ, ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੇਰਵੇ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੇਰਵੇ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਕੀਤੇ। ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ। ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸੋਤ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜੀਨਸ ਅਤੇ ਮੈਰੂਨ ਰੰਗ ਦਾ ਟਾਪ ਪਾ ਕੇ ਨਿਕਲੇਗੀ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਨੁਸਾਰ, 22.06.2011 ਤੋਂ ਪਰੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਹੋਰ, ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੋਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧੀਨਸਥਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-28, ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਐਲ.ਆਈ.ਜੀ. ਤ੍ਰਾਸੀਆ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ "ਕਾਲੀ ਜੀਨਸ ਅਤੇ ਮੈਰੂਨ ਟਾਪ" ਵਿਚ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-28 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਵੇਂ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਝੁਠਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

44 ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-75 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ 22.06.2011 ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 14 ਵਿਚ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਛਾਪਾਮਾਰ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤੱਥ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਨੇਹਾ ਦੀ 22.06.2011 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਸਾਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੋਰਦਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਗੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੇ 22.06.2011 ਨੂੰ ਘਟਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਨੇਹਾ ਦੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

45. ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਯੋਜਨਾ ਸੀ, ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਡਕੈਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਜਾਂ ਆਮ ਇਰਾਦਾ ਘਟਨਾ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਡੀਆਰ ਸਬੂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂਚ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੀਡੀਆਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਇਸ ਲਈ ਪੀਡਬਲਯੂ-31 ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂਚ (ਜਾਂ, ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੀ ਗਈ) ਕੀਤੀ ਗਈ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਸੀਡੀਆਰ ਐਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂਚ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼. ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਸੁਰੇਸ਼ ਸਖਾਰਾਮ ਨੰਗਾਰੇ ਬਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 18.

46. ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ 34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੋ-ਅਭਿਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨੇਹਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਚੀਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

47. ਮਿਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-10 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਾਲ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਨ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-10 ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਧਾਰਾ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰ ਸੀ - ਗਵਾਹ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਸਜਾਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਭਿਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੱਟ ਦੀ ਗੱਲ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨੇਹਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸਕੂਟੀ 'ਤੇ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-10 ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਬਾਰੇ। ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. 'ਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ, ਗਵਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਔਰਤ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-12 ਟੈਸਟਰ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-18 ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਿਰਾ, ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-11 ਰਾਜੂ ਸੇਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-10 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-11 ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਸਨ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-10 ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਦਿਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-11 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-10 ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਸਵਾਲਯੋਗ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੀ.ਐਸ. ਪਲਾਸੀਆ 'ਤੇ ਦਰਜ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਜਨ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

48 ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-10 ਨੇ 20.06.2011 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ; ਜਦਕਿ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 14.07.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਐਮ.ਵੀ. ਰਾਮਨਾ ਰੈੱਡੀ & ਓਰਸ.* ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਗੋਵਿੰਦ ਜਾਗੇਸ਼ਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ** ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 14.07.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੇਰੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਸਵਾਲਯੋਗ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਨੇ *ਮਾਰਟਿਨ @ ਗਿਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ* 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਛਾਣ ਟੈਸਟ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

49. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੂਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ125) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਮੈਚਾਂ ਲਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੋਲਡ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੈਮਰੇ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਸਮਾਂ/ਤਾਰੀਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਦੌਰਾਨ ਰੰਗ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਫੋਟੋਆਂ ਲਈ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ. ਪੰਨਾ 118. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਤੋਂ ਜੁੱਤੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਦ ਫੋਟੋਪ੍ਰਿੰਟਸ ਵਿੱਚ ਸੋਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਜਾਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਗਾਇਬ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਕੀ H3 'ਤੇ ਸੈਂਡਲ ਦਾ ਇਕੋ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਕਿ E8 ਅਤੇ E9 H3 ਦੇ ਸਮਾਨ ਫੋਟੋਆਂ ਹਨ। ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨੇਹਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਖੱਬਾ ਪੈਰ. ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ 22 ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ 23 ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾਏ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਬੂਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ. ਪੀ125, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਿਪੋਰਟ, ਐਸ ਐੱਫ ਐੱਸ ਐੱਲ, ਸਾਗਰ। ਅੱਗੇ, ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਬਤ ਸਿਰਫ ਐਫਐਸਐਲ, ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ 13.07.2011- ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਪੀ115 - ਅਣਜਾਣ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

50. ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੌਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਹਾਇਕ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਸਨ, ਜੋ ਜਨਤਕ ਲਈ ਸੁਲਭ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਦਰਵਾਜਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ5 ਦੁਆਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੱਕ। ਮੌਕੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ

ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ/ਪੜੋਸੀਆਂ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ5, ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ24 ਨੂੰ ਇਸ ਖਾਤੇ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਜਾਣੇ ਜਾਂ ਮੌਕੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਜੋ ਸੁਲਭ ਸਨ, ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਫਿੰਗਰ-ਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ 24 ਕੇ.ਕੇ. ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ ਦੁਆਰਾ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ84) ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ, ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ/ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ; ਦੂਜਾ

ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਾਰਜੀ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ/ਤੀਜਾ; ਕਿ ਮਾਹਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨਾਲ ਮੈਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ;ਅਤੇ ਚੌਥਾ, ਮਾਹਰ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਯਮ ਅਰਥਾਤ ਨਿਯਮ 824 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਹਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ24 ਦੁਆਰਾ ਵਰਣਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇੱਕ 8-ਪੁਆਇੰਟ ਵਿਧੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ24 ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਵਿਧੀ ਸਿਰਫ ਏਸੀਈ - ਵੀ ਵਿਧੀ (ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਤੁਲਨਾ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਣ ਵਿਧੀ) ਦੇ ਪੱਧਰ 1 ਨੂੰ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਸੀਈ-ਵੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਪੱਧਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ 8-ਪੁਆਇੰਟ ਮੈਚਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਹਰੀ ਓਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਣ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਮਨਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

51 ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਹਿਮ ਹਾਲਾਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ (ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ), ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ, ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਅਸੰਗਤੀਆਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ *ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੰਜ "ਸੁਨਹਿਰੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ" ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ "ਜ਼ਰੂਰ" ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਨਾ ਕਿ "ਸ਼ਾਇਦ" ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਤੱਥ ਕੇਵਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇੰਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਕਸੂਰੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

52 ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਪੂਰਾ "ਬਲੈਕਆਉਟ", ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਰੀ-ਬਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲਣਾ, ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੀਡੀਆਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਦੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ, ਸਭ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀਲੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਸੰਭਵਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੱਪੜੇ, ਜੁੱਤੇ, ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਭ, ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਦੀ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ – ਉਸ ਦੇ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ, ਸਟਾਕ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵੀਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਵੇਖਿਆ, ਨਾਲ ਹੀ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟ ਦੇਰੀ – ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਅਭਿਯੋਗ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ

53. ਮਿਸ ਸ਼ੁਰੂਪਮਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ (ਏ.ਏ.ਜੀ.) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ, ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਮਲਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ

ਹਰ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਮਿਲਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀਆਂ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਉਸ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਿਸਮ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਤਿੰਨ ਮਰਡਰ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਸਨ।

54. ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਖੋਜਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਹਰ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਾਹਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਐਕਸ. ਪੀ25 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਜਤਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦੋ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਕਾਰਤੂਸ (ਪੁਆਇੰਟ 7 'ਤੇ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਿਉਂਦਾ ਬੁਲੇਟ (ਪੁਆਇੰਟ 6 'ਤੇ) ਮਿਲੇ ਸਨ। ਬੁਲੇਟਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ27, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਐਕਸ. ਪੀ44 ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਘਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਬੁਲੇਟ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ। ਇਸ ਬੁਲੇਟ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੀਡਬਲਿਊ-15 ਡਾ. ਪੀ. ਐਸ. ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਬੁਲੇਟ ਨੂੰ ਮੈਮੋ ਐਕਸ. ਪੀ127 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਿਊ-52 ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਪੈਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬੋਲਟ ਨੂੰ 20.06.2011 ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਵਾਈ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੱਢਿਆ। ਬੁਲੇਟ ਨੂੰ ਮੈਮੋ ਐਕਸ. ਪੀ113 ਅਧੀਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮੈਡੀਕੋ-ਲੀਗਲ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ 23.06.2011 ਨੂੰ ਮੈਮੋ ਐਕਸ. ਪੀ108 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਐਕਸ. ਪੀ74 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਟੈਸਟ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ, ਐਕਸ. ਪੀ120 ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗੋਲੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਤੂਸ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ), ਜਿਉਂਦਾ ਬੁਲੇਟ (ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ), ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਪੈਰ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਬੁਲੇਟ, ਅਤੇ ਮੇਘਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਬੁਲੇਟ, ਸਾਰੇ ਉਸੇ ਪਿਸਤੌਲ ਤੋਂ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਐਕਸ. ਪੀ14)। ਵਕੀਲ ਨੇ ਐਕਸ. ਪੀ52 ਆਰਮਰਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਜਤਾਈ। ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ, ਮੋਹਰਬੰਦੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹਿਰਾਸਤ ਬਾਰੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-3, ਪੀਡਬਲਿਊ-5, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-19, ਇਲਾਵਾ ਪੀਡਬਲਿਊ-31/30 ਦੁਆਰਾ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅੰਤਰ; ਹੋਰ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵਰਜਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਤੋਂ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

55. ਏ.ਏ.ਜੀ. ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਾਇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਘਾ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੱਟ ਛੱਡ ਕੇ, ਤਿੰਨੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਉਹ ਦੋ ਛੁਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ। ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-15, ਉਸ ਡਾਕਟਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ 'ਤੇ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ44)। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤੱਕ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਹਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋੜ ਦੇ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਜ਼ਬਤੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

56. ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਬਾਰੇ, ਰਾਜ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਐਕਸ. ਪੀ31 ਅਤੇ ਪੀ32 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ (ਮਨੋਜ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਬਾਰੇ); ਐਕਸ. ਪੀ34 ਅਤੇ ਪੀ35 (ਨੇਹਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਬਾਰੇ); ਐਕਸ. ਪੀ21 (22.06.2011 ਨੂੰ ਜ਼ਬਤੀ); ਐਕਸ. ਪੀ77 (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-21 ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ);ਐਕਸ. ਪੀ115 (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਗਾਊ ਭੇਜਣਾ); ਐਕਸ. ਪੀ75 ਪੀ.ਐਸ. ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਦੁਆਰਾ 23-06-2011 ਨੂੰ ਦਰਜ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ; ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-20 ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ; ਕੁਝ ਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ125); ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-31/30 ਦੀ ਗਵਾਹੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਚ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

57. ਏ.ਏ.ਜੀ. ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਲੁੱਟ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਨੇਹਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਹਿਣੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ) ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-12, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4 ਬੰਨੇ ਸੰਕਲਸੀਆ ਨੇ ਨੇਹਾ ਤੋਂ ਏ.ਟੀ.ਐਮ. ਕਾਰਡ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ 22.06.2011 ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-27, ਇੱਕ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਏ.ਟੀ.ਐਮ. ਕਾਰਡ (ਐਕਸ. ਪੀ98) ਉਸ ਦੇ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ। ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਅਤੇ

ਬਰਾਮਦਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਕਾਤਲ ਸਨ।

58 ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਅਤਿਰੇਕਤ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰੀ ਬਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਦਿਲਾਈ। ਏ.ਏ.ਜੀ. ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੀ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੂਲ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਜਾਂ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੀੜਤ ਔਰਤਾਂ ਸਨ। ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੂੰ "ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ" ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਆਈ.ਓ. ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਹੀ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਦੀ ਲੁਕਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਇੱਕ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ– ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਬਹਿਸਬਾਜ਼ੀ ਹੈ।

59 ਏ.ਏ.ਜੀ. ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਕੇ ਦਾ ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-10 ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ- 20.06.2011 ਨੂੰ, ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋ ਮੁੰਡੇ (ਇੱਕ ਦੀ ਟੱਖਣੀ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕੁਹਣੀ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੂਨ ਬਹਿ ਰਹੇ ਸਨ) ਇੱਕ ਬਾਈਕ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਸਕੂਟੀ 'ਤੇ ਆਈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਥਾਕਥਿਤ

ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਮਹੱਤਵ ਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੂਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-10 ਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਚਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-18 ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੇਝਿਜਕ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪਛਾਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-10 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

60. ਆਈ.ਓ. ਨੇ ਸੁਜੁਕੀ ਸਰਵਿਸ ਬੁੱਕ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ 23.06.2011 ਨੂੰ ਨੀਆਹ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਸੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਕੂਟੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ (ਫਿਰ ਤੋਂ, ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ) ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-7 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਵੀ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੇਖਾਂ (ਐਕਸ. ਜ਼ੈਡ-1, ਜ਼ੈਡ-2 ਅਤੇ ਜ਼ੈਡ-3) ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਛਾਣਿਆ।

61. ਮਿਸ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਗਲਤੀ ਦੇ ਦਰਸਾਇਆ। ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਸੈੱਟ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨੂੰ 19.06.2011 ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-24 (ਭਾਵ, ਐਕਸ ਪੀ80) ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ81, ਪੀ82 ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ83) ਨੂੰ 20.06.2011 ਨੂੰ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ 24.06.2011 ਨੂੰ (ਐਕਸ. ਪੀ41, ਐਕਸ. ਪੀ42 ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ43) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-13 ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਕੇ ਬੇਅਸਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ (ਪਰ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ); ਅਤੇ ਹੋਰ, ਕਿ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏ.ਏ.ਜੀ. ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਫਾਰਮ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਮੈਨੁਅਲ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਵਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ।

62. ਏ.ਏ.ਜੀ. ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ84) ਜੋ ਕਿ 11.07.2011 ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-24 ਕੇ.ਕੇ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦੋ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ (ਏ ਅਤੇ ਬੀ) ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ; ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਡੀ ਮਨੋਜ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਈ ਨੇਹਾ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-17 ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਪਟੇਲ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਥਾਂਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਛਾਪੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

63. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ-30 ਆਰ.ਐਸ. ਮਕਵਾਨਾ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ ਜੋ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਪੀ.ਐਸ. ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਦਾ ਪੈਰ ਜ਼ਖਮੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਟੀ.ਆਈ. ਗੁਣਸ਼ੰਕਰ ਚਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਹਾਤੀਨਿਸ਼ਚਿਤ (ਐਕਸ. ਪੀ103) ਲਿਖੀ; ਧਾਰਾ 294, 307, 34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 377/11 ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀਡਬਲਯੂ-26 ਮੁਕੇਸ਼ ਭਾਚਵਤ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 19.06.2011 ਨੂੰ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਧਿਨੇਸ਼ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਪੀ.ਐਸ. ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ; ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੀ ਅੰਗੂਠੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਖਮ ਪਾਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਮਨੋਹਰ ਫਾਇਰਆਰਮ ਜ਼ਖਮ ਸੀ। ਆਈ.ਓ. ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਜੁੱਤਾ (ਆਕਾਰ 44) ਬਾਈਂ ਪੈਰ ਲਈ ਨੇੜਲੇ ਆਰ.ਟੀ.ਓ. ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੋ ਦੋ ਜੁੱਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਛੇਦਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਸ. ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਜੁੱਤੇ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜੁੱਤਾ ਰਾਹੁਲ ਦਾ ਸੀ। ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਅੰਗੂਠੇ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੱਜੇ ਜੁੱਤੇ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਦਾ ਛੇਦ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਝੱਲਿਆ ਸੀ।

64. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਜੁੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਦ੍ਰਵ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟ, ਪੀਡਬਲਯੂ-35 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਦ੍ਰਵ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂ (ਐਕਸ. ਐਫ4, ਐਫ5) 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ; ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਦ੍ਰਵ ਮਨੋਜ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂ (ਐਕਸ. ਜੀ1, ਜੀ3) 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ; ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਚੱਪਲ (ਐਕਸ. ਐਚ2) 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਦ੍ਰਵ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ।

65. ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਉਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੂਕਾਂ ਜਾਂ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿ ਯਾਦਾਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਖੇਡ ਕਾਰਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਏ.ਏ.ਜੀ. ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ *ਮੋਸੋਆ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

66. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਹਾਲਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ। ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ- ਅਤੇ ਦੋਹਰਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਕੀਲ, ਅਭਿਯੋਜਕ, ਗਵਾਹ, ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਵਾਦ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ, ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਵਿਅਵਹਾਰਕ ਉਪਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਵਿਆਖਿਆ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

67. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਏ.ਏ.ਜੀ. ਨੇ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਛੱਡ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀਵਾਦ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਖੋਜ

I. *ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ*

68. *ਪੀ.ਡਬਲਿਊ28 (ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6.00 ਵਜੇ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏ.ਟੀ.ਐਮ. ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ੱਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੀ.ਐਸ. ਐਮ.ਆਈ.ਸੀ. ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-19 ਗਾਇਕਵਾਡ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-31), ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-13 (ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ), ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-36 (ਮੋਲਿਅਨ ਸਿੰਘ), ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੇਵੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-4 (ਬਨਰੂ ਸਾਹਨੀ), ਔਰਤ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੀ ਟੀਮ ਬਣਾਈ। ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਗਈ, ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ; ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-4 ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਧਲੇਸ਼ਾ ਦਾ ਏ.ਟੀ.ਐਮ. ਕਾਰਡ ਮਿਲਿਆ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੈਮੋ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ 06.40 ਵਜੇ ਦਰਜ ਹੈ) ਨੂੰ ਐਕਸ. ਪੀ22 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।*

69. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-28 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-4, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-31 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-36 ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-19 (ਵਾਈ.ਆਰ. ਗਾਇਕਵਾਡ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮੌਨ ਹੈ ਬਾਰੇ

ਨੇਹਾ ਦੀ ਸ਼ੱਕੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ –ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਪੀਡਬਲਯੂ-28 ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੇਵੇਂਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਹ ਛੱਡ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਤੱਥ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਜੇਕਰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹ ਇਕਸਾਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਛੱਡ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

70 ਫਿਰ ਵੀ, ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ (ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ) –ਨੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਅਣਪਛਾਤੇ 'ਸਰੋਤ' ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ -ਕਿ ਨੇਹਾ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ – ਜਿੱਥੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 22.06.2011 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਕਿ ਉਹ ਜੀਨਜ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੈਰੂਨ-ਰੰਗ ਦੇ ਟਾਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਭਾਵ, 6:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-28, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ –ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਐਕਸ. ਡੀ-32 ਅਤੇ ਐਕਸ. ਡੀ-46, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਲਈ ਬਾਰੀ ਬਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-28 ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਟਿਕਾਣੇ

ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਵਰਣਨ ਤੱਕ। ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਅਧਿਐਨਿਤ ਚੁੱਪ ਨਾ ਸਿਰਫ ਰਹਿਸਮਈ ਹੈ ਪਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਹੈ।

71 ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਆਈਓ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 (ਦੀਪਕ ਰਾਣਾਦੇ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-6 (ਤ੍ਰਿੰਬਕ @ ਪ੍ਰਫੁੱਲਾ) ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਉਹ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਗਏ। ਆਈਓ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਛਾਪਾਮਾਰ ਦਲ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-19 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ-31, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਵੱਲੋਂ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵੀ ਹਲਕੀ ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

72. ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, -1 ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਗਈ ਸੀ 19.06.2011 ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਸੀਨ

"ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਜ, ਮੈਂ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਕਾਲ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ; ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੋਸ਼ੀ (ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ) ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ।"

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਡੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇਹਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿੰਨੇ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਐਸਾ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪੀਐਸ ਐਮਜੀ/ਐਸਡੁਹਰ ਨੇ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ "ਐਮਜੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।" ਪੀਡਬਲਿਊ-7 ਸੰਦੀਪ ਨਰੁਲਕਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ 23.06.2011 ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੀਡਬਲਿਊ-1 "ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਸੀ"। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ 02.03.2012 ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਿਆ ਕਿ 23.06.2011 ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

73 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡੀਡਬਲਿਊ-1 ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਿਊ-28 ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਐਮਜੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਐਕਸ.ਡੀ30 (ਜਿਸ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਿਊ-4 ਪਵਨ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ) ਜੋ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਲੋਂ 26,06.2011 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਐਸ.ਐਨ.ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ ਇੰਦੌਰ/ਪੀ.ਏ/ਇਨਾਮ/11/2005ਏ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :-

"19.06.2011 ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੇਘਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਧੀ-ਆਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਸਾਸ ਰੋਹਿਣੀਰਾਜ ਫੰਜਦੇ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੌਸ਼ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਾਊਸ ਨੰਬਰ 24, ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਮੇਨ ਕਾਲੋਨੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਦਾ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵੱਢ ਕੇ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕੁੱਲ 22 ਵੱਢ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਪਾਏ ਗਏ।

ਇਸ ਤਿੰਨ ਕਤਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ 'ਤੇ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਗੁਆਏ ਬਿਨਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਭੀੜ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਤਲਾਂ ਨੇ ਇੰਦੌਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ 'ਤੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਪੌਸ਼ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕ

ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਰਾਤ ਨੂੰ 20.00 ਵਜੇ 19.06.2011 ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਰਾਹੀਂ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਯਾਨੀ 24 ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਮੇਨ ਤੁਰੰਤ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਪੜੋਸੀਆਂ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋਸਤ (ਮਹਿਲਾ) ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਮਨੋਜ ਰਾਏ, ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਅਤੇ ਜਿਤੇਂਦਰ ਸਿੰਘ, ਐਸ.ਪੀ. ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ 9981147765, 9669191385 ਅਤੇ 9826363555 ਦੀਆਂ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਕਾਲਜ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਓਰੀਫਲੇਮ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਹਿਕਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ 8108307143 ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੱਕੀ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਮ.ਈ.ਆਈ. ਖੋਜ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸ਼ੱਕੀ ਮੋਬਾਈਲ ਨੇਹਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਨਿਲ ਵਰਮਾ ਵੱਲੋਂ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ 90909001/42 & 9820656258 ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਮੋਬਾਈਲ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

22.06.2011 ਨੂੰ, ਸ਼ੱਕੀ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਦੀਆਂ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਾਹੀਂ; ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਨਿਵਾਸੀ ਐਚ.ਐਨ.10 ਦੇਵੇਂਦਾ ਨਗਰ, ਇੰਦੌਰ ਨੂੰ ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੱਜ 22 (ਅਸਪਸ਼ਟ) ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਨੇ ਕਾਲੇ ਜੀਨਸ ਪੈਂਟ ਅਤੇ ਮੈਰੂਨ ਰੰਗ ਦਾ ਟਾਪ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਦੀਆਂ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਉੱਤੇ, ਸ਼ੱਕੀ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਾਨ ਐਲ.ਆਈ.ਜੀ. ਤ੍ਰਿਧਾ ਇੰਦੌਰ ਤੋਂ ਆਰ. 2906 ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ।

ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਇੰਦੌਰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ, ਜਨਤਾ, ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਰੋਸ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ 72 ਘੰਟੇ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਰਾਗ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਕਤਲ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰ ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਮਰਾਠਾ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਬਲਾਈ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਮਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਨਾਲ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਵਿਧੀ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ, ਐਸ.ਆਈ. ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਰ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਕੇ, ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੇਸ ਹੱਲ ਹੋਇਆ।

xxxxxxxx ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਉਕਤ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਅਣਜਾਣ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਉੱਤਮਤਾ, ਧੈਰਜ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਲਈ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਉਕਤ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਿਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਕੇ, ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸੁਨੇਹਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਹੋਇਆ। ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉੱਤਮ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਸਾਹਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰਾਹਣਯੋਗ ਕੰਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪੁਲਿਸ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 70 (ਅ) ਅਧੀਨ, ਉਸਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਾਰੀ-ਬਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦਾ ਮਨੋਬਲ ਉੱਚਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੁਲਿਸ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਨ ਅਤੇ ਧੈਰਜ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।

74. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਦੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦੁਆਰਾ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ (ਨੇਹਾ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਅਨਿਲ ਵਰਮਾ ਦੁਆਰਾ, ਪੀ.ਆਈ.ਓ, ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਦਫਤਰ ਭੋਪਾਲ ਨੇ 22.05.2012 ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਭੇਜਿਆ, ਨੰਬਰ.ਪੀ.ਐਚ.10/ਰਿਕਾਰਡ/ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ/10/25/06/12. ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਸ. ਡੀ-46 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਵਿਸ਼ਾ: ਸੈਕਸ਼ਨ 6 (1) ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2005 ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ।

ਹਵਾਲਾ: ਤੁਹਾਡੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ 29.02.12, 16.03. 2012, 23.03.12 ਅਤੇ 26.03.12।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਖੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

1. ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਬਾਰੀ-ਬਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ 24.12.2011 ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਸਨਲਗਨ ਹੈ।

2. 19.06.2011 ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸਰੋਜਿਨੀ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨੇਹਾ ਵਰਮਾ, ਰਾਹੁਲ @ ਗੋਵਿੰਦ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਬਲਾਈ, ਬੰਕ ਅਫਸਰ ਨੀਲਾਂਜੇ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੇਘਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਧੀ-ਐਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਸਾਸ ਰੋਹਿਣੀ ਫਡਕੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ, ਹਾਊਸ ਨੰਬਰ 24, ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਮੁੱਖ ਕਾਲੋਨੀ, ਪੀਐਸ-ਐਚ.ਆਈ.ਜੀ, ਇੰਦੌਰ ਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।"

75. ਤਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੁਆਰਾ ਕਬੂਲਨਾਮੇ, ਭਾਵ, (ਅ) ਕੁਝ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ; (ਬ) ਇੱਕ ਸੂਚਨਾਕਾਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰੋਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਕਿ ਐਮ.ਆਈ.ਜੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; (ਸੀ) ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਸੁਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਐਮ.ਆਈ.ਜੀ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਾਂਚ ਟੀਮ 23.06.2011 'ਤੇ ਵੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵਤੰਤਰ ਸਮਰਥਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

76. ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਸੂਝਬੂਝ ਨਾਲ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-3, ਤਤਕਾਲੀਨ ਪੁਲਿਸ ਮਹਾਨਿਰੀਕਸ਼ਕ ਸੰਜੇ ਰਾਣਾ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 04.10.2011 ਨੂੰ ਐਕਸ.ਟੀ. ਡੀ32 ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਨਾਮਾਂ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਨੰਬਰ.26- ਇੱਕ ਅਣਨਾਮ ਸੂਚਨਾਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਟੀਰੀਅਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਅਤੇ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ/ਰਾਜ

ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ, ਸੰਭਾਵਿਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਕਾਲ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਦਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

77. ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਅਨਿਲ ਵਰਮਾ (ਨੇਹਾ ਦਾ ਪਿਤਾ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, 19.6.2011 ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 21.06.2011 ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਨ ਪਾਰਵਾਰ ਉਸ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੇਹਾ ਇੱਕ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ, ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਨੇ ਕਿਸ਼ਨ ਪਾਰਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਨੇ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਬਾਰੇ। ਉਹ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਦੇ ਘਰ 15-20 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਹਾ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਥਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਗਵਾਹ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਅਨੁਸਾਰ, ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਐਸ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਤੇ ਰੀਗਲ ਕ੍ਰਾਸਿੰਗ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 23.06.2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 07:30 ਵਜੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮੈਰੂਨ ਟੌਪ ਅਤੇ ਜੀਨਸ ਦੀ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਲਈ। ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਝੂਠਾ ਹੈ; ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।

78. ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1, ਡੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ "ਬ੍ਰੇਕ-ਥਰੂ" 22.06.2011 ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮੇਘਾ ਦੇ ਸਿਮ ਕਾਰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਜਾਹਿਰ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ28 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ31 ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

(ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ4, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ19 ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6 ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ36 ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ), ਸਾਰੇ ਹੀ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਬਾਰੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਸਨ। ਜਦਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ, ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਠਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ - ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਥੈਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ27 ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ, ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ।

79. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

80. ਫਿਰ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ: ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਅਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ, ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ - ਅਰਥਾਤ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ 22.06.2011 ਅਤੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਠੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕੇਸ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਨੀਂਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਬਿੰਦੂ ਹੈ; ਇਸ ਦੀ ਅਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

II. ਥੀਓਥੈਰੇਪੀਲੈਂਟਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤ

81. ਜੇਕਰ 22.06.2011 ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਾਲਾਤ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ, ਕੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1)। 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ 19.06.2011 ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਲੇਖ। ਉਹ ਵੀ

ਏ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਗਵਾਹ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਈ.ਓ.(ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-31) ਉਸ ਨੂੰ 22.06.2011 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-31, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੁੱਛਣ ਬਾਰੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ. ਫਿਰ ਵੀ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਵੇਰੇ 7:30 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ। ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਵੇਰੇ 08:10 ਵਜੇ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ; ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ, ਇੱਕ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਮੰਗਲਸੂਤਰ, 3 ਗੁੜੀਆ, ਸੋਨੇ ਦਾ ਪੈਂਡੈਂਟ, ਏ.ਟੀ.ਐਮ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ, ਇੱਕ ਓਰੀਫਲੇਮ ਪਰਫਿਊਮ ਦੀ ਬੋਤਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਓਰੀਫਲੇਮ ਫਾਰਮ (ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਘਾ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ (ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਖੁਲਾਸਾ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪਿਸਤੌਲ, ਇੱਕ ਚਾਕੂ, ਦੋ ਸੁਨਹਿਰੀ ਚੂੜੀਆਂ, ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਗੁੜੀਆ" ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਨ (ਵਜ਼ਨ ਲਗਭਗ 9 ਗ੍ਰਾਮ), ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਗੁੜੀਆ, ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦਾ ਫੋਟੋ (ਉਸਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਮਣਕੇ ਵਾਲਾ ਬਰੇਸਲੇਟ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ)। ਉਹ 22.06.2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:05 ਵਜੇ ਮਨੋਜ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ16& ਸਾਬਕਾ ਪੀ 17)। ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਾਮਾਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ, ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮੰਗਲਸੂਤਰ, ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਧੁੱਪ ਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

82. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸੰਗਤੀ ਦੱਸ ਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ 7:30 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਹੋਰ, ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰੀ ਵਿੱਚ, ਗਵਾਹ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਗਏ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ, ਉੱਥੇ ਕੌਣ ਸੀ, ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6 ਬਾਰੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉੱਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਈਓ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ1 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਬਾਰੇ 22.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਨੇ ਲੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਨ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ, ਇਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੁੱਤੀਆਂ, ਕੈਮਰਾ, ਕੱਪੜੇ, ਆਦਿ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਬਾਈਕ ਅਤੇ ਸਕੂਟੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਛੁਪਾਓ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਦੋ ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਈ.ਓ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪੇਸ਼ਗੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੇਹਾ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4 (ਬੰਨੋ ਸੋਲੰਕੀ) ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ

ਇਮਾਰਤ. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-4 ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਐੱਸ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਨੂੰ ਫੜਨਾ, ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ੀ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4 ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਟੀਮ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਆਈ.ਓ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ- 4 ਖੁਦ ਰਿਕਵਰੀ ਬਾਰੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨੇਹਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ।

83 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵਾਲੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ: ਐਕਸ. ਪੀ11 (ਨੇਹਾ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜੋ ਮੇਘਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੀ; ਐਕਸ. ਪੀ14 (ਰਾਹੁਲ) ਵਿੱਚ ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਗਹਿਣਾ (ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ, ਟੁੱਟੇ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ), ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਬਣਾਈ ਪਿਸਤੌਲ, 35.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲੰਬਾ ਇੱਕ ਚਾਕੂ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੱਜੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਕਾਲੇ ਹੀਰੇ ਵਰਗੀ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ; ਐਕਸ. ਪੀ17 (ਮਨੋਜ) ਵਿੱਚ ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਗਹਿਣਾ (ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ, ਟੁੱਟੇ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ), ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਚਾਕੂ ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲੰਬਾਈ 34.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਧੂਪ ਚਸ਼ਮੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਲੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ।

84 ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6, ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੇਖ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੋਵੇਂ 22.06.2011 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 10:05 ਵਜੇ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖ 10:35 ਵਜੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਸ. ਪੀ17 ਅਨੁਸਾਰ) ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.06.2011 ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਇਆ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਖੁਨ ਕੱਟੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6 ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ)। ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਸੇ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਹਨ ਐਕਸ. ਪੀ18, ਪੀ19 ਅਤੇ ਪੀ20। ਇਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਸਨ: ਐਕਸ. ਪੀ18 (13:05 ਘੰਟੇ); ਐਕਸ. ਪੀ19 (13:15 ਘੰਟੇ) ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ20 (13:25 ਘੰਟੇ)। ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਪਾਏ ਗਏ ਖੱਬੇ ਜੁੱਤੇ ਨੂੰ 16:40 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਐਕਸ. ਪੀ21)।

85 ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਮ ਕਿਉਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੀ ਘਟਨਾ 22.06.2011 ਦੀ ਸਵੇਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਹ ਪਹਿਲੂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਢੰਗ ਛੋਟਾ ਜਾਵੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ), ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6 ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਦਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ, ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ 22.06.2011 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ (ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

86 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6 ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 19.06.2011 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਤਲਕਾਰੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ1 ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਇੰਦੌਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਹ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3) ਮ੍ਰਿਤਕ ਰੋਹਿਣੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6 ਪਿੰਡ ਬਰਦੀਲੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਜਬੋਵ (ਜਿੱਥੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ) ਤੋਂ ਬੱਸ ਨਾਲ ਲਗਭਗ 45 ਮਿੰਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰੋਹਿਣੀ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 10-15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ ਦਾ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3 ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ6 ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ, ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ, ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਾਹਿਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੀ ਅਭਿਯੋਜਨ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਈ.ਓ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ31) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ27, ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਉਜੈਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ (Ex. ਪੀ98) ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਨੰਬਰ ਸਨ। ਨੇਹਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੇਘਾ ਦਾ

ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ, ਉਸ ਦੇ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਇਹ 22.06.2011 ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

87. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-6 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੋ ਕਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ, ਜਾਂ ਮੌਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨੀਰਜ, ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋਜ਼ (ਐਕਸ. ਪੀ11, ਪੀ14 ਅਤੇ ਪੀ17) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

III.23.06.2011 ਦੀਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ

88. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਸੰਦੀਪ ਨਰਨੁਲਕਰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ 19.06.2011 ਦੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੈਮਰਾ ਅਤੇ ਦੋ ਮੋਬਾਈਲ ਸੈੱਟ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਕੈਮਰਾ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ, ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ, ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ; ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਮਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਖੁਲਾਸਾ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ28) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਨੇ ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਿਚੌਰਪੁਰ ਰੋਡ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਪੁਲ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਗਹਿਰੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪੈਂਟ, ਬਹੁ-ਰੰਗੀਨ ਗ੍ਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਕਮੀਜ਼, ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗਿਰਦਾ ਹੈਂਡਲ (ਐਕਸ. ਪੀ29)।ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਟੁੱਟੇ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਲੈਂਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ (ਐਕਸ. ਪੀ30)। ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋਜ਼ (ਐਕਸ. ਪੀ29, ਪੀ30) ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਵੀ ਸਮਾਨ (ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੈਂਟ, ਚਾਕੂ, ਟੁੱਟੇ ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਲੈਂਸ) ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਨੋਜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਨੇ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਿਨੇ ਗਏ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਜੁੱਤੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫਿਰ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਐਕਸ. ਪੀ31 ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ।ਮਨੋਜ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਇੱਕ “ਫਿਰੋਜੀ” ਰੰਗ ਦੀ ਟੀ-ਸ਼ਰਟ, ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਚਮੜੇ ਦਾ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨਿਆ ਪੂਰਾ ਪੈਂਟ, ਇੱਕ ਨੀਲੀ ਅੰਡਰਵੇਅਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਮਾਈਕ੍ਰੋ-ਰੰਗੀਨ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਜੁੱਤੇ

ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ32) ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਸਮਾਨ -ਕੱਪੜੇ, ਜੁੱਤੇ ਅਤੇ ਟੁੱਟਿਆ ਸੈਮਸੰਗ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਨੁਤੀ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਪਲਾਟ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜ਼ਬਤੀ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ. ਪੀ33) ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦਾ ਆਈ.ਐਮ.ਈ.ਆਈ ਨੰਬਰ 352450/03/115949/9 ਸੀ।

89 ਪੀ.ਡਬਲਿਊ7 ਨੇਹਾ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵੇਖੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ; ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਏ ਗਏ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਸੈਂਡਲ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੁਜ਼ੁਕੀ ਐਕਸੈਸ ਵਾਹਨ (ਐਕਸ. ਪੀ34) ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਐਮ.ਵਾਈ. ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਓ.ਪੀ.ਡੀ. ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਸੁਜ਼ੁਕੀ ਐਕਸੈਸ ਸਕੂਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ: ਇੱਕ ਸਰਵਿਸ ਬੁੱਕ, ਇੱਕ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਬਾਂਹ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼ ਨਾਲ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਲਾਈਨਿੰਗ, ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਜੀਨਸ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੀ ਜੇਬ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਬਟਨ ਸਨ, ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਉੱਚੇ ਐੜੀ ਵਾਲੇ ਸੈਂਡਲ ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਭੂਰੇ ਪੱਟੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਐੜੀਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਜੰਜੀਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਦਾਗ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ (ਐਕਸ.ਪੀ35) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ7 ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ।

90 ਪੀ.ਡਬਲਿਊ7 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ13 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ 23.06.2011 ਦੀ ਸਵੇਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੁਪਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸੀ: ਐਕਸ. ਪੀ29 (ਜੋ ਰਾਹੁਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ, ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ) 15:30 ਵਜੇ ਸੀ; ਐਕਸ. ਪੀ30 (ਜੋ ਵੀ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਟੁੱਟੇ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਸੀ) 16:40 ਵਜੇ ਸੀ; ਐਕਸ. ਪੀ32 (ਜੋੜੀ ਜੁੱਤੀਆਂ, ਇੱਕ ਟੀ-ਸ਼ਰਟ, ਇੱਕ ਪੈਂਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੰਡਰਵੇਅਰ ਮਨੋਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ) 14:45 ਵਜੇ ਸੀ; ਐਕਸ. ਪੀ33(ਮਨੋਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਟੁੱਟੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਹੋਰ ਜ਼ਬਤੀ 16:00 ਵਜੇ ਸੀ; ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ35 (ਨੇਹਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕੱਪੜੇ, ਵਸਤੂਆਂ, ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕਾਲੇ ਸੈਂਡਲ ਅਤੇ ਸੁਜ਼ੁਕੀ ਸਕੂਟੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ) 17:30 ਵਜੇ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਯਾਨੀ ਕਿ 22.06.2011 ਨੂੰ, ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੁਕਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

91. ਦੂਜੀ ਅਣਪਛਾਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸਮੂਹ ਕਿਉਂ ਹਨ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-6 ਨੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਗਵਾਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਭਾਵ 22.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਐਨ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਭਾਵ, 23.06.2011 (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਚਕੇ)।ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿਕਵਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ 23.06.2011 (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਚਕੇ) ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 7-8 ਵਜੇ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ AM ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 23-06-2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8-8.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਉਸ ਦਿਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਵੇਰੇ 10AM ਅਤੇ 1.30 ਪੀM ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਉਸ ਦਿਨ ਰਿਕਵਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਸੀ; ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸੈੱਲ ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਡੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ

92. ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 22.06.2011 ਦੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਕਿਸਤ ਜਾਂ ਇਪੀਸੋਡਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ – ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਅਤੇ ਸੁਲਭ ਸਨ (ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜੋ ਉਹ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਦਿਨ 22.06.2011 ਨੂੰ। ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਸਨ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਸੈੱਟ ਦੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ ਕਿ 22.06.2011 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ, ਇਸ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ7 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ - ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਆਈਓ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ31)

ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਸੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ7 ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਨੂੰ 23.06.2011 ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੱਛਕੇ, ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ। ਚੂੰਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਨ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ 22.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੱਪੜੇ (ਜੋ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਸਨ) ਉਹ ਲੇਖ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੇਲ ਹੈ।

IV.ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਦੀ ਗਵਾਹੀ

93. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਕੀਤੀ।ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 19.06.2011 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਟਾਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ, ਇਕ ਦਾ ਟੱਖਣਾ ਖੂਨ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਬਾਂਹ 'ਤੇ।ਉਸ ਨੇ ਜੋੜਿਆ ਕਿ ਇਕ ਕੁੜੀ ਸਕੂਟੀ 'ਤੇ ਆਈ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣਾ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ ਕਿ 20.06.2011 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱਥੇ "ਗੁਨਸਤਾ" ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਪਰ ਜੋੜਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ।ਗਵਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਲਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਲਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਉਹ, ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਸਮਝਾਉਣਯੋਗ, ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਖਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਕ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹ ਕਹਿਣ ਜੋਗਾ ਹੈ।

94. ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਚਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[2] ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਆ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਸੁਰ ਵਜਾਇਆ ਹੈ। ਦਾਰਿਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[3] ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"...ਜਿਥੇ ਗਵਾਹ ਪੀੜਤ ਦਾ ਨੇੜਲਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣ ਅਤੇ ... ਉਸ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ। ਅਜਿਹੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕਿਹੇ ਗਏ ਗਵਾਹ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹ ਸਨ ਜਾਂ ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ....ਜੇਕਰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਦੇ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਰਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[8] ਵਿੱਚ ਫਿਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"22. ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦਾ ਗਵਾਹ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਸਤਬੀਰ ਬਨਾਮ ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ[9], ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, ਅਰਚਨਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪ੍ਰਦੀਪਨ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ[10] ਅਤੇ ਸਰਵੇਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਸ਼ੁਕਲਾ ਬਨਾਮ ਦਰੋਗਾ ਸਿੰਘ[11]). ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸੰਦਿਗਧ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (ਵਿਦੇ ਸ਼ੰਕਰਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ[12])."

95.ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗਵਾਹ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮੂੰਹ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਾਲ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਸਦੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀ (ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨੇਹਾ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਦੌਰਾਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੇ ਦੋ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜਖਮੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਦੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜੋ ਕਿ ਉਸਨੂੰ 20.20.2011 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲੈ ਗਏ - ਲੀਜ਼ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ - ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦਲਾਲ ਵਜੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਰਣਾਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਏ ਸਟਾਕ ਗਵਾਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

V . ਮਨੋਜ ਦੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ

96. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਅਚਯੁਤਮਲ ਤੇਜਵਾਨੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਨੋਜ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਲਿਆ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਇੰਸ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਦਵਾਈ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਡਾਕਟਰ ਵਜੋਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਕਲੀਨਿਕ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਨੋਜ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 19.06.2011 ਨੂੰ, ਮਨੋਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਹਣੀ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਲਈ ਇਲਾਜ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੰਡਾ (ਜੋ ਸਿੰਧੀ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਾ ਸੀ) ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਐਕਸ. ਪੀ37, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰਚੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨੋਜ ਲਈ ਨੁਸਖਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ 25.06.2011 (ਐਕਸ. ਪੀ36) ਨੂੰ ਆਈਓ (ਪੀਡਬਲਯੂ-31) ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

97. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਿਨਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਾਲਾ - ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਨੀਮ-ਹੱਕੀਮ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਮਾਈਗ੍ਰੇਟ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੁਇਡ ਪ੍ਰੋ ਕੁਓ ਲਈ, ਯਾਨੀ, ਇੱਕ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਗਵਾਹ ਹੋਣਾ, ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਨੋਜ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹਾਲਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ।

VI . ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ

98. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-18 (ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੁਮਾਰ ਅਗਾਸੀਆ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ) ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਨੇ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਪ ਕਰਕੇ।ਪੀਡਬਲਯੂ-18 ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 10 ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ।ਇਸ ਪਛਾਣ ਮੈਮੋ ਯਾਨੀ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ("ਟੀਆਈਪੀ") ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਐਕਸ. ਪੀ38 ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ40 ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ ਮਨੋਜ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਰਾਜੂ ਸੇਨ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਯੂ-18 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਐਕਸ. ਪੀ39 ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਨੇ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹੋਰ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ।

99. ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ 22.06.2011 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 30.06.2011 ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਸਿਰਫ 14.07.2011 ਨੂੰ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਕਸ. ਪੀ38, ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ., 10 ਹੋਰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਬਲ ਨਾਲ

ਢੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਤੱਕ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ।

100. ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧੀ ਹੈ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ। ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਗਵਾਹ ਜੋ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਦੇ। ਟੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਦਾ ਮਕਸਦ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ ਹੈ। ਟੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ***ਮਲਿਖਾਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਐਮ.ਪੀ*** ਅਤੇ ***ਰਾਮਨਾਥਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ*** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰਯ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਭਾਰ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ***ਸ਼ਯਾਮਲ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ*** ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

101. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-10 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੇਸ ਵੈਲਿਊ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਤੱਥ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬਾਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਦੇ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਚਨਚੇਤ. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸਕੈਚ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਗਵਾਹ (ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ) ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੂਰੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ। ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਦੇਰੀ (ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਅਸਪਸ਼ਟ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਖਾਤੇ ਦੁਆਰਾ ਸੀ, ਸਮੇਟਿਆ ਗਿਆ ਜੂਨ 2011 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਕੇਸ) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ, ਟੀ ਆਈ.ਪੀ ਸ਼ੱਕੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-10 ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਦੀ ਡੌਕ ਪਛਾਣ ਹੈ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਪਰੇ ਸਾਬਤ.

VII. ਸਮਾਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ

102. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਦਿਨ (22.06.2011), ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਥਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮਾਨ ਰੱਖੇ ਜਾਂ ਛੁਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਮਾਨ ਉਸੇ ਸਵੇਰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਐਕਸ. ਪੀ11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੇਹਾ ਦੇ ***ਬੇਸਟਰ ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ*** ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦ ਸਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਗਭਗ ₹ 50,000/-, ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਲਟਕਣ, ਤਿੰਨ ***ਗੁੜੀਆ,*** **ਅਤੇ ਇੱਕ *ਮੰਗਲਸੂਤਰ* ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੇਨ ਅਤੇ *ਗੁੜੀਆ*** ਲਗਭਗ ₹ 22,000 ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ, ਮੇਘਾ ਦਾ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਸ. ਪੀ14 (ਰਾਹੁਲ ਦੇ ***ਬੇਸਟ ਤੇ*** **ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ) ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁੜੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ *ਆਰਨਮਾ*** ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਲਗਭਗ ₹ 50,000/- ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ, ***ਆਰਨਮਾ*** ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੀ ਚੇਨ ਲਗਭਗ ₹ 20,000/- ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ, ਇੱਕ ***ਮੰਗਲਸੂਤਰ*** ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੇਨ ਲਗਭਗ ₹ 20,000 ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਸੀ। ਅਖੀਰਲਾ, ਐਕਸ. ਪੀ17 (ਮਨੋਜ ਦੇ ***ਬੇਸਟ ਤੇ*** **ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ) ਵਿੱਚ ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਦੋ ਮੁੜੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ *ਆਰਨਮਾ*** ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਲਗਭਗ ₹ 50,000/- ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ, ਇੱਕ ***ਗੁੜੀਆ,*** **ਇੱਕ *ਮੰਗਲਸੂਤਰ*** ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੇਨ ਲਗਭਗ ₹ 20,000/- ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਸੀ।

103. ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ (21.06.2011), ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਨ - 2 ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ (ਮੇਘਾ ਅਤੇ ਅਸਲੇਸ਼ਾ), ਮੇਘਾ ਦਾ ਮੋਬਾਇਲ, ਅਸਲੇਸ਼ਿਆ ਦਾ ਕੈਮਰਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਆਈਟਮ (ਮੇਘਾ ਅਤੇ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ), ਪਰਿਸਰ ਤੋਂ ਗੁੰਮ ਸਨ।

104. 09.07.2011 ਨੂੰ, ਸਮਾਨ ਦੀ ਟੀਆਈਪੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪੀਡਬਲਿਊ-12 ਜ਼ਮੀਲ ਖਾਨ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟੀਆਈਪੀ ਭਾਰਤੀਯ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਅਕਾਦਮੀ, ਸੈਕਟਰ ਜੀ, ਐਮ.ਆਈ.ਜੀ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਐਮ.ਆਈ.ਜੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਪੈਕਟ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇੱਕ ਅਨਿਲ ਸੋਨੀ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਨਾਲ ਕਾਉਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਪੈਕਟ ਵੀ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਲੈਜ਼ਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ; ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪਛਾਣਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ-12 ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ:

"ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ, ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਪਛਾਣੇ, ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਲਟਕਣ (ਸਿਕ ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦੀ ਚੇਨ ਅਤੇ ਸਟੱਡ ਨਾਲ ਗੁਰਜੀਵਾ, ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤੀਰ ਵਰਗੇ ਕੜੇ, ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਸੋਨੇ ਦਾ ਮੰਗਲਸੂਤਰ, ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵਾਲੇ ਕੜੇ, ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਸੋਨੇ ਦਾ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਚੇਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੁਰਜੀਵਾ।

105 ਗਵਾਹ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਛਾਣ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗਹਿਣੇ ਮੁੜ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਨੀਲ ਸੋਨੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਆਈਟਮ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਪਛਾਣੇ (ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਨ)। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਗੱਲਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ। ਦੋਵਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਹੀ ਫਰਕ ਸੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਮੌਜੂਦ ਸੀ (ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ)। ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਸੰਗਤੀ ਵਜੋਂ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜਤਾਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੀਲ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜਿਸ ਨੇ ਸੀਲਬੰਦ ਆਈਟਮਾਂ ਨੂੰ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਚੂਕਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਅਸਲੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-12 ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਪਛਾਣ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ1) ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ ਵੱਖਰੇ ਰੱਖੇ; ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਅਨੀਲ ਸੋਨੀ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

106. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਰੀਡਿੰਗ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-12, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਟੀ ਆਈ.ਪੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਹੋਰ (ਐਕਸ. ਪੀ1, ਮਿਤੀ 09.07.2011) ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1. ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਲੇਖ ਸੀ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਆਮ ਟੁਕੜੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਇਹ ਜਾਣ ਸਕੇ-ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਦੇ ਗਹਿਣੇ-ਕਾਨੂੰਨ. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 21.06.2011 ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੁਆਰਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ- ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ 12, ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਰਾਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੌਰਾਨ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ

ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਧੀ ਅਤੇ ਸੱਸ ਦਾ। ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗਹਿਣੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪਤੀ ਕਰੇਗਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ. ਇਹ ਸਭ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗੁਣ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਅੱਖ ਰੱਖੀ ਸੀ; ਇਹ ਬਰਾਬਰ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਯਾਦ, ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਵਧੇਰੇ ਖਾਸ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਲੇਖ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਮੇਘਾ, ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਟੀ ਆਈ.ਪੀ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1, ਦੁਆਰਾ, ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ ਮੁਕੱਦਮਾ

VIII. ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ

107. ਪੀਡਬਲਯੂ-21 ਡਾ. ਸੁਧੀਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੋਬਾਈਲ ਯੂਨਿਟ ਦੇ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ 19.06.2011 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 6:35 ਵਜੇ ਫਲੈਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸੀਲ. ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸਬੂਤ ਜੋ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਸੀ ਫਲੈਟ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

108. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24KK ਦਿਵੇਦੀ (ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ) ਨੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਸੀਨ। ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਪੰਜ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਸਾਬਕਾ ਪੀ80, "ਮੌਕਾ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ") ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ਉਸ ਨੇ, ਅਤੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-9) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-17 ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਪਟੇਲ (ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸੀਨ) ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਸਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ- ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 17, ਨਾ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਵਿੱਚ।

109. ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਏ ਅਤੇ ਬੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਬਾਥਰੂਮ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਬੈੱਡਰੂਮ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ; ਪ੍ਰਿੰਟ ਸੀ ਅਤੇ ਡੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਬੈੱਡਰੂਮ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਰਸੋਈ; ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਈ ਉਸੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, A, B, D, ਅਤੇ E ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਪਾਏ ਗਏ।

110. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ [ਸਾਬਕਾ. ਪੀ 81 (ਮੇਘਾ), ਐਕਸ. ਪੀ 82 (ਰੋਹਿਣੀ) ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ. ਪੀ83 (ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ)] ਨੂੰ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ 20.06.2011 ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ। ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ [ਉਦਾ. ਪੀ 41 (ਰਾਹੁਲ), ਐਕਸ. ਪੀ 42 (ਮਨੋਜ), ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ. ਪੀ 43 (ਨੇਹਾ)] ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ 24.06.2011 ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-13 ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਸਨੇ ਚੀਫ਼-ਇਨ-ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਲਏ (ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਨ), ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਸਲਿੱਪਾਂ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸਐਸਪੀ ਦਫ਼ਤਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰ ਵਿੱਚ- ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਿੰਟ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸੱਟ/ਕੱਟ ਦੇਖਿਆ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਰਿੰਗ ਉਂਗਲ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

111 ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ84) ਮਿਤੀ 11.07.2011 ਜੋ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਕੇ.ਕੇ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਸਬੰਧੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। 27.06.2011 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ 8-ਪੁਆਇੰਟ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਏ ਅਤੇ ਬੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤਰਜਨੀ ਅਤੇ ਮੱਧ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ; ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਡੀ ਮਨੋਜ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਮੱਧ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਈ ਨੇਹਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਦੁਆਰਾ 06.07.2011 ਨੂੰ ਭੋਪਾਲ ਵਿੱਚ ਫਿੰਗਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 11.07.2011 ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

112 ਦਿਲਚਸਪ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਕੇ.ਕੇ. ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ ਏ.ਸੀ. ਬ੍ਰਾਂਚ/ਈ/8011 ਮਿਤੀ 20.06.2011 ਨੂੰ ਫਿੰਗਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਬ੍ਰਾਂਚ ਇੰਦੌਰ ਦੁਆਰਾ ਐਮ.ਆਈ.ਜੀ. ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ/ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੱਤਰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕ੍ਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ (ਸਮੇਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ) ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਤੁਲਨਾ ਲਈ - ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਰਵਾਜੇ ਉੱਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਹੱਥ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ; ਅਤੇ ਦਰਵਾਜੇ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਸਨ।

113. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ (i) ਕਿਸੇ ਵੀ ਏ ਐਲੀਮੀਨੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ; (ii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ; (iii) ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ (ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਖਾਰਜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ) ਦੀ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ; (iv) ਕਵਰਿੰਗ ਲੈਟਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ; (v) ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ; ਅਤੇ (ਅ) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਿਜ਼ਨਰਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਐਕਟ, 1920 ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

114. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਖਰੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ***ਸੋਨਵੀਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ)*** ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਐਕਟ, 1920 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਗੜਬੜੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਮੁੜ ਵਿੱਚ ***ਆਸ਼ੀਸ਼ ਜੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਕਰੰਦ ਸਿੰਘ*** ਵਿੱਚ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

115. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ24 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੱਕ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ21 ਨੇ

ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਫਲੈਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਆਈ.ਓ. (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ31) ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮੇਂ 19.06.2011 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਗਾਤਾਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਹੈ।

116. ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜੁਰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਿਆ ਸੀ ਸਬੂਤ, 'ਖਤਮ ਪ੍ਰਿੰਟਸ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ 20.06.2021 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ; ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਰਿਕਾਰਡ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-9 ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਪਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-9 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੌਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ। ਤਿੰਨੋਂ ਗਵਾਹ, ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਾਊਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5, ਕਰਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਖਾਤਮੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ; ਉਹ ਵੀ ਨੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਕੂ, ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਤੋਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਗਹਿਣੇ ਬਰਾਮਦ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਚਾਲੂ ਹੈ. ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ- ਯਾਨੀ ਹਰੀ ਓਮ @ ਹੀਰੇ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ 39 ਰਾਜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਸ਼ੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ, ਭਾਵੇਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਯਕੀਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਸੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-21, ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਫਸਰ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 20.06.2021 (ਉਦਾ. ਪੀ77) ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

117. ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ, ਜੋ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ84) 11.07.2011 ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਐਕਸ. ਪੀ85 ਤੋਂ ਐਕਸ. ਪੀ92 ਤੱਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਹਨ ਜੋ ਉਠਾਏ ਗਏ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੇ ਹਨ (ਇਹ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ ਐਕਸ. ਪੀ84 ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਨ)। ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ ਇੱਕ ਪੱਤਰ (ਐਕਸ. ਪੀ93) ਨਾਲ ਸੰਲਗਨ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਹਰ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ (ਪੀਡਬਲਿਊ-3, ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-9) ਦੁਆਰਾ ਇਲਾਵਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ, ਸਹਿਮਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੀ ਉਠਾਈ ਜਾਣੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਤਰਕ ਜੋ ਇਸ ਭਾਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਹੋਣ, ਖਾਰਜ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੀ ਘਾਟ, ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦਿਖਾਇਆ ਨਾ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਰਥਹੀਨ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

IX. ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤ

118. ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ44) ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਘਾ (ਉਮਰ 46) ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫਾਇਰਆਰਮ ਏ ਸੱਟ ਸੀ ਅਤੇ 4 ਗੂੜ੍ਹੇ ਛੁਰਾ ਘਾਟ (ਪੇਟ, ਮੋਢਾ ਅਤੇ ਛਾਤੀ) ਸਨ। ਰੋਹਿਣੀ (ਉਮਰ 76) ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਛੁਰਾ ਘਾਟ ਸਨ - ਜੋ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ, ਬਾਂਹਾਂ, ਅਤੇ ਪੇਟ ਅਤੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੱਟਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਭੇਦਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ (ਉਮਰ 22) ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਛੁਰਾ ਘਾਟ ਲੱਗੀਆਂ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ, ਹੱਥ ਅਤੇ ਬਾਂਹਾਂ, ਕੂਲ੍ਹਾ, ਗਰਦਨ, ਪੇਟ ਅਤੇ ਛਾਤੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਭੇਦਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ, ਪਿੱਠ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜਾਂਘਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਉਥਲੇ ਛੁਰਾ ਘਾਟ ਸਨ।

119. ਪੀਡਬਲਿਊ-15 ਡਾ. ਠਾਕੁਰ (ਜਿਸਨੇ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ) ਦੀ ਮਾਹਰ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੇਘਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਗਨੇਸ਼ਸਤਰ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸਦਮਾ ਅਤੇ ਖੂਨ ਬਹਿ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਰੋਹਿਣੀ ਅਤੇ ਅਸਲੇਸ਼ਾ ਦੀ ਮੌਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਚਾਕੂ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਸਦਮੇ ਅਤੇ ਖੂਨ ਬਹਿ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਤਿੰਨੋਂ ਮੌਤਾਂ ਕਤਲ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ- ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਉੱਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਟਾਂ, ਮੇਘਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਦੀ ਚੋਟ (ਨੰਬਰ 1) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਕਬਜੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਚਾਕੂਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ (ਲੇਖ ਏ ਅਤੇ ਬੀ, ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਐਕਸ. ਪੀ47 ਲਈ ਅਗਾਊ ਕੀਤੇ ਗਏ)।

X ਐਕਸ. ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ

ਏ. ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਤੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ

120. ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-31 (ਆਈਓ) ਨੇ 19.06.2011 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਾਰਤੂਸ (ਇੱਕ ਜ਼ਿਉਂਦਾ, ਅਤੇ ਦੋ ਖੋਲ) ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ। ਉਸਨੇ ਸਾਈਟ ਮੈਪ (ਐਕਸ. ਪੀ25 ਅਤੇ ਐਕਸ.ਪੀ26) ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ27) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-5 (ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਂਡੇ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-9 (ਇਕ ਮਹੇਸ਼ ਪਰਮਾਰ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਂਡੇ ਦਾ ਪੜੋਸੀ) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਆਈਓ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਈਟ ਮੈਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅਸਲੇਸ਼ਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਫਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਏ ਇੱਕ ਖਾਲੀ, ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਤੂਸ, ਮੰਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਖਾਲੀ, ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਤੂਸ, ਅਤੇ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਸਰੀਰ (ਸਿਰ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਣਵਰਤੀਤ, ਜਿਉਂਦਾ ਕਾਰਤੂਸ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਉੱਤੇ 'ਕੇ.ਐਫ. 7.65' ਦਾ ਲਿਖਤ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਪਾਟ ਮੈਪ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ – ਮੰਜੇ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਿਲੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਨਾਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਭਾਵ, ਤੀਜੀ ਗੋਲੀ ਬਾਰੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਿਊ-9 ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ।

121. ਪੀਡਬਲਿਊ-15 (ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਡਾਕਟਰ) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 20.06.2011 ਨੂੰ, ਪੀਡਬਲਿਊ-33 ਐਸ.ਐਸ ਕੁਜੂਰ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 11:00 ਵਜੇ ਮੇਘਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਵਰ ਲੈਟਰ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ; ਅਤੇ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਲਗਭਗ 11:45 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਡਾ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਜਪੂਤ ਅਤੇ ਡਾ. ਐਨ. ਫਾਡਸੇ (ਦੋਵੇਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ) ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਦੀ ਦੇਹ ਦੇ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਉੱਤੇ, ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੋਲੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਨੂੰ ਜਖਮ ਨੰਬਰ 1 ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਕਪਾਲ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੀਡਬਲਿਊ-15 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਸੀਲਬੰਦ, ਲੇਬਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-33 ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ। ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ44) ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਐਮਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਗਈ ਪੀਡਬਲਿਊ-33 ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-34 ਮਹੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ127) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਬਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਰਮਨ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ-33 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

122. ਹੋਰ, ਪੀਡਬਲਿਊ-15 ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਹਥਿਆਰ ਨੇ ਮੇਘਾ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਿਊ-33 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਕਿਹੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹੋਰ, ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 19.06.2011 ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਮ 6:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਵਾਹਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਮਰਚੁਰੀ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਕੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ) ਘਰ ਜਾਣ ਅਤੇ ਚਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-34 ਮਹੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਨੇ 20.06.2011 ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-33 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ127) ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ; ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਬਾਰੇ ਕਾਲਮ ਨੰ. 10 ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ, ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ 'ਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਸਿਰਫ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਬਾਰੇ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਐਂਟਰੀ ਬਣਾਈ। ਪੀਡਬਲਿਊ-15, ਪੀਡਬਲਿਊ-33 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-34 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਡਾਕਟਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ-15) ਦੁਆਰਾ ਕੱਢੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਫਿਰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੋਹਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ)।

B . ਰਾਹੁਲ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥ

123. ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਕਾਰਤੂਸ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਸੀਨ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਏ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਥਾਣੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਝੂਠਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-30 ਆਰ.ਐਸ. ਮਕਵਾਨਾ, (ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਪੀ.ਐਸ.) ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ 19.06.2011 ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਰਾਹੁਲ ਉਰਫ ਗੋਵਿੰਦ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਆਟੋਰਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੀ ਇਲਾਜ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-29 ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਚਾਦਰ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-30 ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ (ਜੋ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਦੇਹਤਿਨਾਲਸੀ ਸੀ ਤਿਆਰ (ਉਦਾ. ਪੀ103). ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-30 ਵਾਪਸ ਥਾਣੇ ਚਲਾ ਗਿਆ FIR ਦਰਜ ਕਰੋ (ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ107)। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-26 ਡਾ: ਮੁਕੇਸ਼ ਬਚਾਵਤ (ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਜਿਲ੍ਹਾ. ਹਸਪਤਾਲ) ਨੇ ਕਰੀਬ 22:40 ਵਜੇ ਰਾਹੁਲ

ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਐਮ ਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਰੈਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ (ਸਾਬਕਾ ਪੀ97) ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਐਮ ਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ। 20.06.2011 ਦੇ ਤੜਕੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-32 ਡਾ: ਨੀਲੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ 'ਚੋਂ ਗੋਲੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। 'ਚ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਐਮ.ਐਲ.ਸੀ ਸੈਕਸ਼ਨ (ਸਾਬਕਾ ਪੀ113)। ਪੀਡਬਲਯੂ-30 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਐਮ ਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ 23.06.2011 ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਪੈਕੇਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀ ਰਾਹੁਲ @ਗੋਵਿੰਦ ਦੇ ਪੈਰ 'ਚੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਗੋਲੀ। ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਰਘੂਵੰਸ਼ੀ (ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਨੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੀਮੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਾਬਕਾ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀ108 (ਆਰਟੀਕਲ Z-7) ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-22 ਨੇ ਇਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਸ. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-30 ਦੀ ਗੋਲੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕੀ ਇਹ ਸੀ ਖੂਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਆਦਿ

124. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੀ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਲੜਕਾ ਸੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-26 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-32 ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ 'ਤੇ ਸਕੋਰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-29 G.S. ਚਾਦਰ, ਜੋ ਡੀ ਹੈਟਿਨਲਸੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗੋਵਿੰਦ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਸੀ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪੀਐਸ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਡੀ ਹੈਟਿਨਲਸੀ (ਐਕਸ-ਪੀ 103) 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-29 ਦੁਆਰਾ ਰਾਹੁਲ ਦਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-30 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-31 (ਆਈ.ਓ) ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਗੋਲੀ ਕੱਢੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਐਮਐਲਸੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ- ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 23.06.2011 ਨੂੰ 30 ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੋਈ ਜ਼ਬਤੀ ਐਮ.ਆਈ.ਜੀ. ਥਾਣਾ ਸਦਰ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-22 ਭਰਤ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ ਜ਼ਬਤੀ ਮੀਮੋ (ਸਾਬਕਾ ਪੀ78, ਪੀS ਐਮ ਆਈ.ਜੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਕਾ ਪੀ108 ਵਜੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਰੀਡਿੰਗ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਪੀ 19.06.2011 ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

125. ਬੈਲਿਸਟਿਕਸ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ52) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-16 ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਭੀਮ ਬਹਾਦਰ, ਡੀਆਰਪੀ ਲਾਈਨ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ। ਇਹ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਅਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਸਟੇਟ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. 120) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖੂਨ ਦੀ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਜ਼ਖਮ) ਲਈ ਇਹ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਨਾਈਟ੍ਰੇਟ, ਤਾਂਬਾ ਜਾਂ ਲੀਡ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਸਨ 7.65 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਕੈਲੀਬਰ ਕਾਰਟ੍ਰੀਜ, ਅਤੇ ਬੁਲੇਟ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਬੁਲਡ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਟੀ ਬੀ-A1 ਸਮਾਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਚਮੜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਟੁਕੜੇ, ਤਾਂਬਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ (EB2 ਅਤੇ EB1) ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਤੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ, ਸਾਬਕਾ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। A1. ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ ਸੱਜੇ ਜੁੱਤੀ 'ਤੇ (22.06.2011 ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਮੀਮੋ ਸਾਬਕਾ ਪੀ-75 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-20 ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਜੈਕਟ ਵਾਲੀ ਗੋਲੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਪੀ120, ਜੋ ਕਿ ਆਈ.ਓ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-31) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਈ ਲੇਖ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ ਏ-5 (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਖਾਲੀ ਸ਼ੈੱਲ ਹਨ 7.65 ਐਮ.ਐਮ ਕੈਲੀਬਰ ਕਾਰਟ੍ਰੀਜ ਜਿਸਨੂੰ EC-I & EC-2 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ); ਲੇਖ A-6 (ਲਾਈਵ 7.65 ਐਮ.ਐਮ ਕੈਲੀਬਰ ਪਿਸਟਲ ਕਾਰਤੂਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ LR-I ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ); ਆਰਟੀਕਲ A-10 (ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਵਿਕਸ ਦੀ ਬੋਤਲ ਵਾਲੀ); ਲੇਖ B-5 (ਚਮੜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਸ.ਕੇ-I ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ); ਲੇਖ B-6 (ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਟੀ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ); ਆਰਟੀਕਲ ਐਫ-1 (ਦੇਸੀ ਬਣੀ ਪਿਸਤੌਲ ਏ-1); ਆਰਟੀਕਲ F-6, (ਇੱਕ ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਦੀ ਜੁੱਤੀ) ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ F-7 (ਇੱਕ ਗੋਲੀ EB-1 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ)। ਬੈਲਿਸਟਿਕਸ ਰਿਪੋਰਟ, ਮਿਤੀ 14.07.2011, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-16 ਭੀਮ ਬਹਾਦਰ, ਬੈਲਿਸਟਿਕਸ ਐਮਆਈਜੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਪਿਸਤੌਲ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਹਰ ਟੈਸਟ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਕੇਟ. ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

"ਇਹ 7.65 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਕੈਲੀਬਰ ਪਿਸਤੌਲ ਦੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਾਰਤੂਸ ਦੇ ਖਾਲੀ ਸ਼ੈੱਲ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ 'ਕੇਐਫ' ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਪਿਨ/ਬ੍ਰੀਚ ਫੇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਕੋਪ ਰਾਹੀਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਸਟ ਫਾਇਰ ਕਾਰਤੂਸ ਟੀਸੀ-ਏ1। ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਐਕਸ. 'ਈਸੀ1'&'ਈਸੀ-ਏ1' ਦੀ ਫੋਟੋ-ਮਾਈਕ੍ਰੋਗ੍ਰਾਫ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।"

ਪੀਡਬਲਿਊ-16 ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ:

".. ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਫਾਇਰਿੰਗ ਪਿੰਨ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕੈਚ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਸੇਵਾਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਫਾਇਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਦੇਸੀ ਬਣੀ ਪਿਸਤੌਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

126. ਆਈ.ਓ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਮਾਨ ਰਸਾਇਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 13.07.2011 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਕਾ. ਪੀ115, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਸੀਦ ਦੀ ਰਸੀਦ ਸਾਬਕਾ ਸੀ. ਪੀ116 ਤੋਂ ਪੀ118. ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-16 ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੈਲਿਸਟਿਕਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਮਾਹਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-16 ਦੁਆਰਾ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਲਈ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

XI. ਡੀਐਨਏ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਡੀਐਨਏ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

127. ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਸੀ, ਕਪਾਹ ਦੇ ਫੰਦੇ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। A-1 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਖੂਨ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਏ-2 ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦੇ ਨੇੜੇ, A-3 ਵਜੋਂ ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਦੇ ਕਪਾਹ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, A-4 ਵਜੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ 27) ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਈਓ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੀ ਜ਼ਬਤ ਇਹ ਨਮੂਨੇ/ਲੇਖ (ਦੂਜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ) ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-9 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਗਵਾਹ ਵੀ ਹਨ ਸਾਬਕਾ ਨੂੰ ਪੀ 27. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-17 ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਪਟੇਲ (ਕ੍ਰਾਈਮ ਸੀਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ) ਨੇ ਸੀ ਕ੍ਰਾਈਮ ਸੀਨ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ61 ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਪੀ65)। ਇਹ ਫੋਟੋਆਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ। ਕੱਪੜੇ (B1, C1, D1), ਯੋਨੀ ਸਵਾਬ (B2, C2, D2) ਅਤੇ ਪਿਊਬਿਕ ਵਾਲ (B3, C3, D3) ਹਰੇਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੋਂ ਮੇਘਾ, ਰੋਹਿਣੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਵੀ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਕ੍ਰਮਵਾਰ.

128. ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡੀਐਨਏ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਦੋਸ਼ੀ, ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ (ਉਦਾ. ਪੀ28, ਸਾਬਕਾ. ਪੀ31, ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ. ਪੀ34) 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਦੇ ਜ਼ਬਤ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਲੇਖ (ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ29, ਸਾਬਕਾ ਪੀ32, ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੀ35) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-7 ਸੰਦੀਪ ਨਰੂਲਕਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਚਕੇ (ਜੋ ਨਹੀਂ ਸਨ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ), ਜਿਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ

'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - 23.06.2011 ਨੂੰ ਹੋਈ ਰਿਕਵਰੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੀਐਨਏ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਸੀ 22.06.2011 (ਸਾਬਕਾ ਪੀ14) ਨੂੰ ਮਨੋਜ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਚਾਕੂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਰਾਹੁਲ ਤੋਂ ਲੋਹੇ ਦਾ ਚਾਕੂ (ਸਾਬਕਾ ਪੀ29)।

129. ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-35 ਡਾ. ਪੰਕਜ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਡੀਐਨਏ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਯੂਨਿਟ ਐਫਐਸਐਲ ਸਾਗਰ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਡੀਐਨਏ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 10.08.2011 (ਸਾਬਕਾ ਪੀ122) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ, ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ ਡੀਐਨਏ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ 19 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਇਸ ਕੇਸ ਬਾਰੇ 14.07.2011 ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਕਰਾਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਨੇ 18.07.2011 ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡੀਐਨਏ ਆਟੋਮੇਟਿਡ ਡੀਐਨਏ ਐਕਸਟਰੈਕਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ 12 GC ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਕੱਢਣ। 16 ਲੋੜੀਂਦੇ ਜੈਨੇਟਿਕ ਮਾਰਕਰ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਡੀਐਨਏ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਐਂਪਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਲਟੀਪਲ ਪੀਸੀਆਰ ਤਕਨੀਕ ਦੁਆਰਾ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੀਨੋਟਾਈਪਿੰਗ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਆਟੋਮੇਟਿਡ ਡੀਐਨਏ ਸੀਕੁਏਂਸਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਐਂਪਲੀਫਾਈਡ ਡੀਐਨਏ, ਏਐਮਐਫਐਫ/ਐਸਟੀਆਰ ਆਈਡੈਂਟੀਫਾਇਰ ਕਿੱਟ, ਐਮਪੀਐਫ/ਐਸਟੀਆਰ ਵਾਈ ਫਾਈਲਰ ਕਿੱਟ। ਦ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜੀਨ ਮੈਪਿੰਗ ਸੌਫਟਵੇਅਰ v3.5 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-35 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ 'ਭੌਤਿਕ ਪਦਾਰਥ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਖੂਨ

130.ਮੇਘਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖ (ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਰੂਈ ਦਾ ਫਾਹਾ A1, ਕੱਪੜੇ B1, ਯੋਨਿ ਸਮੀਅਰ ਸਲਾਈਡ B2, ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗੋਲੀ B4) ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਮਹਿਲਾ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਪਾਈ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰੋਹਿਣੀ (A2, C1, C2) ਅਤੇ ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ (A3, D1, D3) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਮਹਿਲਾ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਪਾਈ ਗਈ। ਫਿਰ ਇਹ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਾਲੇ ਗਏ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਦੋ ਛੁਰੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਮੈਚਾਂ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ35 ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਨਤੀਜੇ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ:

ਪੀੜਿਤ

ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖ

ਮੇਘਾ

A1, B1, B2

ਰਾਹੁਲ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੱਪੜੇ (ਐਕਸ. ਐਫ4) ਅਤੇ ਛੁਰੀ (ਐਕਸ. ਐਫ5)

ਨੇਹਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੱਪੜੇ (ਐਕਸ. ਐਚ2)

ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਗੋਲੀ (ਐਕਸ. ਬੀ4)

ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ

A3, D1, D2

ਮਨੋਜ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੱਪੜੇ (ਐਕਸ. ਜੀ3) ਅਤੇ ਛੁਰੀ (ਐਕਸ. ਜੀ1)

131. ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਬੈੱਡਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਡੀਐਨਏ ਸਮੱਗਰੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ (ਉਦਾਹਰਣ ਏ9) ਮਿਸ਼ਰਤ ਡੀਐਨਏ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ, ਅਰਥਾਤ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਡੀਐਨਏ ਸਮੱਗਰੀ। ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀਐਨਏ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਡੀਐਨਏ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ, ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ੀ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਡੀਐਨਏ ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ 'ਤੇ। ਇਸ ਲਈ, ਨਹੁੰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਲਿੱਪਿੰਗਾਂ (ਉਦਾ. ਪੀ18, ਪੀ19 ਅਤੇ ਪੀ20) ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰਿਆ/ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ।

132. ਜਿਰਹਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-35 ਨੂੰ ਕੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੀ ਕੀ: (a) ਜ਼ਬਤ/ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ DNA ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ, (b) ਇੱਕ ਕੱਟ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ ਮਨੋਜ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ (G3) ਵਿੱਚ, (c) ਲੇਖ ਸੀਲਬੰਦ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਨ, (d) ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਖੂਨ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੱਪੜੇ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ID 3074 ਨੂੰ ID 3078 ਵਜੋਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਟਾਈਪੋਗ੍ਰਾਫਿਕਲ ਗਲਤੀ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

133. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਹਨ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਿਚ ਅਣਜਾਣ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ 23.06.2011 ਸਿਰਫ 20 ਦਿਨ ਬਾਅਦ 13.07.2011 (ਸਾਬਕਾ ਪੀ115) ਅਤੇ ਸ਼ਰਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੰਕੜਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਘਾਟ, ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਰੀਖਣ ਸ਼ੀਟ ਜਿਸ

'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-35 ਨੇ ਨੋਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ 'ਤੇ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੇਰੋਲਾਜਿਸਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਡਾ. ਐਮ.ਪੀ. ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਪੀ. 123 ਅਤੇ ਪੀ. 124) ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹਨ ਜੋ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੂਨ ਇੱਕ ਗੋਲੀ (B4) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਪਰ ਖੂਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟੈਸਟ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ. ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸੀ ਡੀਐਨਏ ਕੱਢਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ. ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖ ਸੇਰੋਲੋਜਿਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ A10 (ਵਿਕਸ ਬੋਤਲ), F2 (ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਖੱਬੀ ਜੁੱਤੀ), F3 ਸਨ। (ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਨਹੁੰ), F6 (ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਸੱਜੀ ਜੁੱਤੀ), F7 (ਰਾਹੁਲ ਕੋਲੋਂ ਗੋਲੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੱਜਾ ਪੈਰ), G2 (ਮਨੋਜ ਦੇ ਨਹੁੰ), G4 (ਮਨੋਜ ਦੇ ਜੁੱਤੇ), H1 (ਨੇਹਾ ਦੇ ਨਹੁੰ) ਅਤੇ H3 (ਨੇਹਾ ਦੇ ਸੈਂਡਲ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਬਹੁਤ ਟੁੱਟ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਟੈਸਟ.

134. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇੱਕ ਲੇਖ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ, ਕੋਲਕਾਤਾ 40 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੇਖ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"ਡੀਓਕਸਾਈਰੀਬੋਨਿਊਕਲਿਕ ਐਸਿਡ (DNA}) ਜੈਨੇਟਿਕ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੀਵਤ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸੈੱਲਾਂ ਦਾ ਨਿਊਕਲੀਅਸ। ਇੱਕ ਔਸਤ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਲਗਭਗ 100 ਖਰਬ ਸੈੱਲਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡੀਐਨਏ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਸੈੱਲ ਦੇ ਨਿਊਕਲੀਅਸ ਵਿੱਚ ਡਬਲ ਹੈਲਿਕਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੁਪਰਕੋਇਲਡ ਇੰਟਰਕੈਲੇਟਿਡ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ। ਤੇਈ ਹਰੇਕ ਨਿਊਕਲੀਏਟਿਡ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮਸ ਦੇ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ 23 ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਮਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ 23 ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਿਤਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਣੂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਖੇ ਹਰੇਕ ਸੈੱਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਦੀ ਨਕਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਹਰੇਕ ਬੇਟੀ ਸੈੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ, ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਡੀਐਨਏ ਅਣੂਆਂ ਵਿੱਚ ਏ ਚਾਰ ਨਿਊਕਲੀਓਟਾਈਡਸ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਕ੍ਰਮ) ਜਾਂ ਅਧਾਰ: ਐਡੀਨਾਈਨ (ਏ), ਗੁਆਨਾਇਨ (ਜੀ}, ਥਾਈਮਿਨ (ਟੀ} ਅਤੇ ਸਾਈਟੋਸਾਈਨ (C) ਸ਼ੂਗਰ- ਫਾਸਫੇਟ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਨਾਲ. ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਹੈਪਲੋਇਡ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 3 ਬਿਲੀਅਨ ਬੇਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਡੀਐਨਏ ਪਰ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੱਕ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਿਊਕਲੀਓਟਾਈਡਸ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ. ਮਾਈਟੋਕੌਂਡਰੀਅਲ ਡੀਐਨਏ} ਮਾਈਟੋਕਾਂਡਰੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਡਬਲ ਸਟ੍ਰੈਂਡਡ, ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ 16,569 ਬੇਸ ਪੇਅਰ ਮਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ. ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਜਣੇਪਾ ਲਾਈਨ ਰਾਹੀਂ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ। ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਡੀਐਨਏ ਨਾਲੋਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਘਟੀਆ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, Y ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾਂ ਤੋਂ ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਹੱਲ ਡੀ.ਐਨ.ਏ.

ਕੇਵਲ 0.1 % ਡੀ.ਐਨ.ਏ. (ਲਗਭਗ 3 ਮਿਲੀਅਨ ਬੇਸ) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਵਿਗਿਆਨੀ ਕੁਝ ਵੇਰੀਏਬਲ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਜੈਵਿਕ ਸੁਰਾਗ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਵਿਧੀ

ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਰੀਰਕ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਦਾਗਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੈਵਿਕ ਨਮੂਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਹਵਾਲਾ ਨਮੂਨਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀੜਤ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ(ਆਂ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਦੇ ਕੁਝ ਉੱਚ ਵੇਰੀਏਬਲ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਜਟਿਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਦੇ ਵੇਰੀਏਬਲ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜੈਨੇਟਿਕ ਮਾਰਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਜੈਨੇਟਿਕ ਮਾਰਕਰਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਛੋਟੇ ਟੈਂਡਮ ਰਿਪੀਟਸ (ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ.ਜ਼) ਹਨ। ਆਟੋਮੇਟਿਡ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਸੀਕ੍ਵੈਂਸਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ 15 ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ.ਜ਼ ਦੇ ਸੈੱਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਅਨੋਖੀ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (ਸਿਵਾਏ ਮੋਨੋਜ਼ਿਗੋਟਿਕ ਜੁੜਵਾਂ ਦੇ)। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਸ ਕ੍ਰੋਮੋਜ਼ੋਮ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ.ਜ਼ (ਵਾਈ-ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ.) ਨੂੰ ਵੀ ਯੌਨ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੌਨ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਾਈ-ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ.ਜ਼ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਹਿਲਾ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਅਜ਼ੂਸਪਰਮਿਕ ਜਾਂ ਵੈਸੈਕਟੋਮਾਈਜ਼ਡ ਮਰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਰਦ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੇਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ

ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਘਾਟ, ਛੋਟੇ ਐਮਪਲੀਕੌਨ ਆਕਾਰ ਕਾਰਨ, ਮਿਨ ਆਈਐਸਟੀਆਰਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਐਸਟੀਆਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਇੱਕ ਜਟਿਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਦਮ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਿੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

1. ਡੀਐਨਏ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ, ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਨਿਰਧਾਰਣ

2. ਚੁਣੇ ਗਏ ਜੈਨੇਟਿਕ ਮਾਰਕਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ

3. ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਜੀਨੋਟਾਈਪਿੰਗ

4. ਅੰਕੜਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ।

ਐਮਟੀਡੀਐਨਏ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਹਾਈਪਰਵੇਰੀਏਬਲ ਖੇਤਰ I ਅਤੇ II (ਐਚਵੀਆਰ I ਅਤੇ II) ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਕ੍ਵੈਂਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ....

ਅੰਕੜਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਅਸਾਧਾਰਣ ਡੀਐਨਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨਮੂਨਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਸੀਮਨ, ਅਤੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂ ਹਵਾਲਾ ਨਮੂਨਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੱਕੀ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ, ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੰਭਵ ਨਤੀਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

1) ਮੈਚ: ਜੇ ਦੋ ਨਮੂਨਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਅਣਪਛਾਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਚ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

2) ਬਾਹਰ: ਜੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਨਮੂਨੇ ਵੱਖਰੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ।

3) ਅਨਿਰਣੀਤ: ਡਾਟਾ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਿੰਨ ਸੰਭਵ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ "ਮੈਚ" ਨੂੰ ਅੰਕੜਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗਣਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੰਕੜਾਸ਼ਾਸਤਰ ਮੈਚ ਨੂੰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੈਂਡਮ ਮੈਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਚ ਸਟੈਟਿਸਟਿਕਸ ਪ੍ਰੋਬੈਬਿਲਿਟੀ (ਆਰ.ਐਮ.ਪੀ.) ਦੇ ਅੰਦਾਜੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਫਰੀਕਵੈਂਸੀ ਵਜੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਮਾਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਈਆਂ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ 1 ਜਾਂ 2 ਲੋਕਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਭਵ ਉਤਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਮਾਤਾ ਸੂਚਕ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਚ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ

135. ਇੱਕ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਰ ਬਨਾਮ ਡੋਹੇਨੀ ਅਤੇ ਐਡਮਸ ਯੂ.ਕੇ. ਕੋਰਟ ਆਫ ਅਪੀਲ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ: (1) ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਤੁਲਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਰੈਂਡਮ ਘਟਨਾ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀਆਂ ਗਣਨਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; (2) ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਕ੍ਰਾਊਨ (ਅਭਿਯੋਗ) ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਗਣਨਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਚਾਅ ਲਈ ਗਣਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ; (3) ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਸਰਵਿਸ ਨੂੰ. ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਰੱਖਿਆ ਮਾਹਰ ਨੂੰ, ਜੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਹ ਡਾਟਾਬੇਸ ਜਿਸ 'ਤੇ ਗਣਨਾਵਾਂ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।

136. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ[4] ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਜੈਨੇਟਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਆਉਣ ਦੀ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਣੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਨਮੂਨਾ। ਜੇ ਨਮੂਨੇ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਪਛਾਣ ਦੀ ਘਾਟ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਮੂਨਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਨਮੂਨੇ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬਲਕਿ, ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਨੰਬਰ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. "ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ" ਜਾਂ "ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ" ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਹਰ 100,000 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ 1 ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਰੈਂਡਮ ਘਟਨਾ ਅਨੁਪਾਤ' ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਫਿਪਸਨ 1999)।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡੀਐਨਏ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਾਨੂੰਨ।"

137. ਧਰਮ ਦੇਵ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ 43 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਡੀਐਨਏ ਸਬੂਤ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ, ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ:

"ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਡੀਆਕਸੀਰਾਈਬੋਨਿਊਕਲੀਕ ਐਸਿਡ, ਜੋ ਹਰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਜੈਵਿਕ ਬਲੂਪ੍ਰਿੰਟ ਹੈ। ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਇੱਕ ਡਬਲ ਸਟੈਂਡਰਡ ਸਟਰਕਚਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਡੀਆਕਸੀਰਾਈਬੋਜ਼ ਸ਼ੁਗਰ ਅਤੇ ਫਾਸਫੇਟ ਬੈਕਬੋਨ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਿਊਕਲੀਕ ਐਸਿਡਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਾਸ-ਲਿੰਕਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਡੀਨਾਈਨ ਅਤੇ ਗੁਆਨਾਈਨ, ਪਿਊਰੀਨਜ਼ ਅਤੇ ਥਾਈਮੀਨ ਅਤੇ ਸਾਈਟੋਸਾਈਨ ਪਾਈਰਿਮਿਡੀਨਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ....ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੂਨ, ਵੀਰਿਆ, ਲਾਰ, ਵਾਲ, ਚਮੜੀ, ਹੱਡੀਆਂ, ਆਦਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੈਵਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਟੈਸਟ ਲਗਭਗ ਨਿਰਵਿਘਨ ਹਨ, ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤੱਥ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਟੈਸਟ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਕਸਰ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਮਨੁੱਖੀ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ◌ਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਵੈਧ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਕੁਆਲਿਟੀ ਐਸ਼ੁਰੈਂਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

138 ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਲਈ ਤੀਜੇ ਨਿਆਇਕ ਜਿਲ੍ਹੇ ਬਨਾਮ ਓਸਬੋਰਨ,[44] ਨੇ ਇੱਕ ਪੋਸਟ-ਕਨਵਿਕਸ਼ਨ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਨਵੀਨ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਬੂਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕਿ

"ਆਧੁਨਿਕ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਟੈਸਟਿੰਗ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨਵੇਂ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜਾਂਚਾਂ ਵਿੱਚ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਬ ਤੋਂ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਤਕਨੀਕ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵੱਡੇ ਸੁਧਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ. ਤਕਨੀਕ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ. ਹੁਣ ਅਕਸਰ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈਵਿਕ ਊਤਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕੀ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ. ਜਦੋਂਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਟੈਸਟਿੰਗ ਦੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਟੈਸਟਿੰਗ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਕਨੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੋਵੇ. ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਟੈਸਟਿੰਗ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।"

139 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲੇ- ਪੰਥਾਂਗੀ ਬਲਰਾਮਾ ਵੇਂਕਟ ਗਣੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ45, ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.,46 ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਜੌਨ ਡੇਵਿਡ47, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਮਲਿਕ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ48, ਸੁਰੇਂਦਰ ਕੋਲੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 49ਓਰਸ, ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ50, ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ51 ਅਤੇ ਮੁਕੇਸ਼ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 52ਓਰਸ." ਨੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਸਬੂਤਾਂ

ਦੇ ਵਧਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਸਟਿੰਗ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਬਾਰੇ- ਅਨੀਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

"7. ਡੀਐਨਏ, ਜਾਂ ਡੀਆਕਸੀਰਾਈਬੋਨਿਊਕਲੀਕ ਐਸਿਡ, ਇੱਕ ਅਣੂ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਜੀਵਿਤ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜੈਨੇਟਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡੀਐਨਏ ਜੀਨੋਟਾਈਪ ਹੱਡੀ, ਖੂਨ, ਵੀਰਿਆ, ਲਾਰ, ਵਾਲ, ਚਮੜੀ, ਆਦਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ, ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਮਿਲੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਸ਼ੱਕੀ ਦੀ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਨਮੂਨੇ ਇੱਕੋ ਜੈਵਿਕ ਮੂਲ ਦੇ ਹਨ। ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਵੈਧ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

140. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਹਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ—*ਪੱਟਾ ਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜਾ*, ਵਿੱਚ ਡੀਐਨਏ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ:

"33. ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਰਾਏ ਸਬੂਤਾਂ ਵਾਂਗ, ਡੀਐਨਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰ ਕੇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਬੇਟਿਵ ਮੁੱਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਡੀਐਨਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਹਰ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਦਿਨ ਨਾਲ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਚੂਕ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਡੀਐਨਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥ ਲਿਆਉਣਗੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ।"

141. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਡੀਐਨਏ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਭਰੋਸਾ, ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੈਸਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ; ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਰਾਏ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਬੇਟਿਵ ਮੁੱਲ ਕੇਸ ਦਰ ਕੇਸ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

142. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-35 ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਡੀਐਨਏ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਗੂੰਜ ਉਤਪਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਕਿ ਰੈਂਡਮ ਘਟਨਾ ਅਨੁਪਾਤ ਯਾਨੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ੱਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ 22.06.2011 ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ (ਛੁਰੀਆਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖ), ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਹਿਣ ਲਈ।

143. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਐਕਸ-27, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰਟੀਕਲ ਏ-9 (ਆਈਡੀ 3063) ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿਸਤਰਾ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਕਿ ਸਰੋਤ ਐਚ2 (ਆਈਡੀ 3078) ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੇਹਾ ਨੂੰ 23.04.2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ-ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ-ਕੁਝ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਡੀਐਨਏ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ, ਜਾਂ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਬੂਤੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

XII. ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤ

144. ਪੀਡਬਲਿਊ-21 ਡਾ. ਸੁਧੀਰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੰਸਪੈਕਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ77) ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਪੈਟਰਡੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ: (ਏ) ਅਪਰਾਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਟੇਬਲ ਦੇ ਨੇੜੇ; (ਬੀ) ਅਸ਼ਲੇਸ਼ਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪੂਲ ਵਿੱਚ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ।

145. ਪੀਡਬਲਿਊ-21 ਨੇ, ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਅਧੂਰੇ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ (ਜੋ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 2-3 ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਨ), ਪਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਧੂੜ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਿਊ-21 ਨੇ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਡਬਲਿਊ-17 (ਅਪਰਾਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ) ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਮਰਤੇ ਅਧੂਰੇ ਜੁੱਤੀ ਦੇ

ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਹਰਬੰਦ ਫੋਟੋਆਂ ਲਈਆਂ (ਜੋ ਕਿ ਐਕਸ. ਪੀ66 ਤੋਂ ਐਕਸ. ਪੀ74 ਹਨ)। ਪੀਡਬਲਿਊ-17 ਦੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਉਲਲੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜੋ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਫੁੱਟਪ੍ਰਿੰਟਸ ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਦਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀਆਂ 8x12 ਸਕੇਲਡ ਫੋਟੋਆਂ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਸ. ਪੀ66 ਤੋਂ ਐਕਸ. ਪੀ74 ਹਨ।

146. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਮਨੋਜ ਦੇ ਜੁੱਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ (ਉਦਾ. ਪੀ31, ਸਾਬਕਾ ਪੀ32) ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੇਹਾ ਦੇ ਸੈਂਡਲ 23.06.2011 ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ (ਉਦਾ. ਪੀ34, ਉਦਾਹਰਨ. ਪੀ35)। ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਸੱਜੀ ਜੁੱਤੀ ਸੀ 22.06.2011 ਨੂੰ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਪੀਐਸ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਭੈ ਤਿਵਾਰੀ (ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਨੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਜੁੱਤੀ ਦੇਖੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਗ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਨੋ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਮੀਮੋ (ਉਦਾ. ਪੀ75) ਦੇ ਗਵਾਹ। ਖੱਬੀ ਜੁੱਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਉਦਾ. ਪੀ21) ਰਾਹੁਲ ਦੁਆਰਾ ਆਈਓ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ.

147. ਸਾਬਕਾ ਦੇ ਅੱਗੇ. ਪੀ 115 ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 13.07.2011 ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸਟੇਟ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਨੂੰ ਆਈ.ਓ, ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ 13.09.2011 ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਬੈਲਿਸਟਿਕਸ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੁਆਰਾ 02.08.2011 ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਲਈ, ਸਾਬਕਾ ਦੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਤਲ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਸ। F2, F6, ਅਤੇ G4 ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਦੇ ਸੈਂਡਲ. H3 ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ (ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ 10, 11, 12, 13 ਅਤੇ 14)। ਮਿਲੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੱਠੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ - ਇਹ ਹੈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਫੋਟੋ (#10, 11, ਆਦਿ) ਕਿਸ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ ਜੁੱਤੀ (F2, F5, ਆਦਿ)।

148. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਧੂਰੇ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਖਾਸ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮਾਹਰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੇ ਮੇਲ ਬਾਰੇ. ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਨਾਮ ਕਪਿਲ ਸਿੰਘ 55 ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤ ਏ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ. ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਹੰਮਦ. ਅਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ 56 ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ 57 . ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ.

ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸਿਧਾਂਤ ਹਾਲਾਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ

149. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਹਨੂਮੰਤ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਵਾਲੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਕੇਵਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ** ਅਤੇ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਟੇਟ*** ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਟੇਟ**** ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਿਦਾਂਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਜੋ ਹਰ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

150 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਦਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 150 ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਜਿਸਨੂੰ ਪੈਰਾ 153 ਵਿੱਚ "ਪੰਜ ਸੁਨਹਿਰੇ ਸਿਦਾਂਤ" ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ)। ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ:

"(1) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤ 'ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜਾਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ' ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 'ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ' ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਆਕਰਣਿਕ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਕ ਹੈ ਜੋ 'ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਹਾਬਰਾਓ ਬੋਬਾਡੇ ਬਨਾਮ ਅਨ੍ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ# **ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ:**

"ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕੇ ਅਤੇ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ ਲੰਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

"(2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਏ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਹਾਈਪੋਥੀਸਿਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਹਾਈਪੋਥੀਸਿਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

"(3) ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

"(4) ਉਹ ਹਰ ਸੰਭਵ ਹਾਈਪੋਥੀਸਿਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ

(5) ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੰਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਧਰਤੀ ਨਾ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜ ਸੋਨੇ ਦੇ ਉਸੂਲ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੰਚਸ਼ੀਲ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

151. ਇਹ ਉਸੂਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰੇ ਉਤਰੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਉਸੂਲਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ, ਜਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਸੋਨੇ ਦੇ ਉਸੂਲਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿੱਟੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੀ। *ਸਰਦਾ* (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਗਏ।

ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ

152. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕਈ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਿਊ-10 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ 5:45 ਜਾਂ 6:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ; ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ (ਚਲਾਈ ਗਈ ਕਾਰਤੂਸ, ਜਿਉਂਦੀ ਗੋਲੀ, ਧੂਪੀਆਂ, ਕਾਲੇ ਮੋਤੀ, ਆਦਿ) ਅਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੀ ਚੁੱਕਣੀ (ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-9 ਦੁਆਰਾ

ਪੁਸ਼ਟੀ); ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਰੀ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ।ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਜਿਸਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ (21.06.2011) ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਾਰ ਜੋੜੀ ਕੜੇ, ***ਮੰਗਲਸੂਤਰ***, ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡਾਂ, ਆਦਿ। ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।

153. ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ 22.06.2011 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ੱਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੋਈ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-28. ਉਸ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6 ਨੂੰ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨੇਹਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹ। ਰਿਕਵਰੀਜ਼ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਜੋੜੇ, ਏ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਗਲਸੂਤਰ, ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਏ.ਟੀ.ਐਮ ਮੇਘਾ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਸੀ। ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ (ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ) ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਨੇਹਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨ - ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-6। ਤੋਂ ਫਿਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਬਣੀ ਪਿਸਤੌਲ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਚਾਕੂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸਨਗਲਾਸ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ. ਮਨੋਜ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਲਈ, ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜੋੜਾ, ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਆਦਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਦਿਨ 22.06.2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜੁੱਤੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ (ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਪੀS) ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੀ ਜ਼ਬਤ; ਜਿਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-20 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ, ਇਸ ਦੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਕਤਲ ਦੇ ਨਾਲ ਅਣਜਾਣ ਸੀ. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਵੀ ਏ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਮੋਹਰੀ 23.06.2011 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨੇਹਾ, ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੁੱਲੀਆਂ ਸਾਈਟਾਂ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨੇਹਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਕੂਟੀ ਕਿਤਾਬ ਬਰਾਮਦ ਕਰਕੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਰੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਵਸੂਲੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.- ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 7 ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਟੀ ਆਈ.ਪੀ ਦੇ ਦੋ ਸੈੱਟਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਾਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਨੇਹਾ। ਇਹ ਟੀ ਆਈ.ਪੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਉਸਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ 21.06.2011 ਖੁਦ. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੇ ਮੇਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ (ਐਕਸ.

ਪੀ84, ਦੁਆਰਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24) ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਿਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-16) ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਮਾਹਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-35)। ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੈਚ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

154 ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੇਹਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਦਾਗਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਸਰ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ - ਚਾਰ ਚੋਰੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਜੋ ਮੇਘਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ (ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀਡਬਲਿਊ-27 ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ) ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ। ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਚਰਚਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ 22.06.2011 ਨੂੰ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੇ ਪਰਿਸਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ, ਟੁੱਟੇ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ, ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ, ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਬਣਾਈ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੁਰੀ, ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਪੀਡਬਲਿਊ-16 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਐਸ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ (ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ), ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਪਿਸਤੌਲ ਤੋਂ ਟੈਸਟ ਫਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 22.06.2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੱਜੇ ਜੁੱਤੀ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਦਾ ਸੁਰਾਖ਼ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ, ਜੋ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੀਡਬਲਿਊ-32 ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਨੇ 19.06.2011 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪੀਐਸ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਣਜਾਣ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਸੀ, ਜੋ ਪੀਡਬਲਿਊ-29 ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਵੀ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-29 ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-26 ਦੁਆਰਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਐਮਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 20.06.2011 ਦੇ ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਹੁਲ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-32 ਦੁਆਰਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ, ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਐਮਐਲਸੀ ਸੈੱਲ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਗੋਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ-24) ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਲੀ ਉਸੇ

ਹਥਿਆਰ ਤੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਘਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ।

155. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕਾਰਨ। ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਰੀ ਬਾਰੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸੀ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਰਜਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਹੋਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ10 ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਬੰਧੀ ਟੀ ਆਈ.ਪੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

156. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਮਿਲ ਕੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ1 ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ, ਨੰਦਕੁਮਾਰ; ਅਭੈ ਤਿਵਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ20 ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਬੁਲੇਟ ਛੇਦ ਵਾਲਾ ਸੱਜਾ ਜੁੱਤਾ ਲੱਭਿਆ; ਅਮਿਤ ਸੋਨੀ, ਜੋ ਦੇ ਟੀ ਆਈ.ਪੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਸੀ

ਕੁਝ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੱਛਕੇ, ਜਿਸਨੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼, ਜਿਸਨੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਐਮ.ਵਾਈ. ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ, ਆਦਿ। ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫ਼ਤਾਰੀ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-19 ਦੀ ਚੁੱਪੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-28 ਤੋਂ ਨੇਹਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ੱਕੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਵੇਰੇ 22-06-2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਸੀ; ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਗਵਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪੀ), ਵੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰੈਮਿਸਿਜ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ, ਮੋਹਰਬੰਦੀ, ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਚੇਨ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।

157. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਬੇਟਿਵ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫ਼ਤਾਰੀ, 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ., ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-10 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀਆਂ, ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਵਿੱਚ *ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਅਨਿਲ ਸਿੰਘ*[ਅ], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"17. ਇਹ ਵੀ ਸਾਡਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਗਵਾਹ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਡਰ ਤੋਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਨਗੀਨੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਜਾਂ ਝੂਠ ਇੰਨੇ ਚਮਕਦਾਰ ਹਨ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸਰਾਸਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੱਜ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਪਾਵੇ। ਇੱਕ ਜੱਜ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾ ਬਚ ਜਾਵੇ। ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਿੰਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਜੱਜ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਡਿਊਟੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

ਵਿੱਚ ਸੀ. ਮੁੰਨੀਅੱਪਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ1 ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੋਤਾਹੀਆਂ ਜਾਂ ਚੂਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਘਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵਲੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚੂਕਾਂ ਆਦਿ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹੋਣ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੂਕਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਭਿਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੂਕਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਲੱਭਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਇੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੁਰਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰਜਿੰਦਰ ਥਾਪਰਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਏ.ਪੀ., ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ:

"....ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਮੁੱਚੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇੱਕੀਕ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਟੁਕੜਮੈਲ ਜਾਂ ਵੱਖਰਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਮੁੱਚੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਅਭਿਯੋਗ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਆਕਲਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

158. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ, ਜਾਂ ਕਿ ਗਵਾਹ ਆਪਣੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਦੋ ਬਿਆਨ) ਤਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਕਿਸਮ। ਰਾਮਰਮੇਸ਼ਵਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"24....ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਸੰਗਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਔਚਿਤਯ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ (ਚਾਹੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਦੋ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ) ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ।"

" *ਅੱਪਾਭਾਈ* ਅਤੇ *ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਗੁਜਰਾਤ* ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, *ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਹਰਿਆਣਾ* ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ

"ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਇੰਨੇ ਅਸੰਗਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ।"

159. ਕੁਝ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਇਸ ਲਈ, ਆਰੋਪੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣਾ ਇੰਨਾ ਮੌਲਿਕ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-19 ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ, ਆਰੋਪੀ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਗਏ ਹਰ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨਿਲ ਸੋਨੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੱਛਕੇ, ਅਭੈ ਤਿਵਾਰੀ, ਜਾਂ ਨੰਦਕੁਮਾਰ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਆਰੋਪੀ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਨਿਲ ਸੋਨੀ ਜਦੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦੀ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਤੁਲਨਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਉਹ ਸਮਾਨ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਜੋ ਆਰੋਪੀ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨਿਲ ਸੋਨੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਚੂਕ ਸੀ, ਪਰ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੱਛਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ 23.06.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੰਦਕੁਮਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਣਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਭੈ ਤਿਵਾਰੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਜੁੱਤੀ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਦਾ ਸੁਰਾਖ਼ ਦੇਖਿਆ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ; ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਯੂ-29 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-30 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ।

160. *ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਹਾਬਰਾਓ ਬੋਬਡੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ,* ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਅੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਯੋਗ, ਈਮਾਨਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਨੇ ਵਰਗੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ

"ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਤੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

ਡੀ ਕਾਰਤਿਕੇ ਮਲਹਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ" ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ:

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਡਿਵੇਲੂ ਥੇਵਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਿਚਲਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਅੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਿਲਾਈ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਗਵਾਹ ਹੈ।"

161. ਇਸ ਲਈ, ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੱਡਣਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੱਥ ਜਾਂ ਤੱਥ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ, ਅਡੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਤੱਥ ਬੋਲ ਕੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਛੱਡਣਾ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਨੋਜ & ਓਆਰ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ [ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਾਟ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

162. ਨੇਹਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ, ਪਹਿਲਾਂ, ਦੋਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ, ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਮੰਗਲਸੂਤਰ, ਇੱਕ ਗਿਨੀਫਾਉਲ, ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਲਟਕਣ, ਇੱਕਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਜੋ ਮੇਘਾ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੀ, 22.07.2015 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਗੁੰਮਸ਼ੁਦਗੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ, 21.06.2011 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਤੋਂਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-12 ਨੇਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ)। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪੀਡਬਲਿਊ-7 ਦਾ ਬਿਆਨ,ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਉਜੈਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸਨੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ (ਐਕਸ. ਪੀ98) ਜਾਰੀਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ ਨੰਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਏਟੀਐਮ ਕਾਰਡ (6264919581084032) ਜੋਮੇਘਾ

ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੀ, 22.06.2011 ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਹੋਇਆ, ਉਸ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੇਹਾ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਤੀਜਾਹਾਲਾਤ ਉਸ ਦੀ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਕੇਕੇ ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ, ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾਮਾਹਿਰ, ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਲਈ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹੀਦਿੱਤੀ। ਪੰਜ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਅਰਥਾਤ ਐਕਸ ਪੀ80 ਮੌਕੇ ਦੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ) ਉਸ ਨੇ ਉਠਾਏਜੋ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ (ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-9) ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ,ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ,ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਰਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ-17 ਨੇ ਨੇਹਾ ਦੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ (ਐਕਸ. ਪੀ43)ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ,ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਖਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏਗਏ ਦੋਸ਼, ਕਨਵਿੰਸਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਦੇ ਸਬੂਤ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ84)ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦਾ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਨਮੂਨਾ ਈ, ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾਗਿਆ) ਉਸ ਨਮੂਨੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-17 ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾਗਿਆ ਸੀ। ਨੇਹਾ ਖਿਲਾਫ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਚੌਥਾ ਹਾਲਾਤ - ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਉਸ ਦਾਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ, ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ। ਨੇਹਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਪੀਡਬਲਿਊ-10 ਦੀ ਗਵਾਹੀਅਤੇਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ।

163. ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤ (ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ), 22.06.2011 ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੂਜਾ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਨੇ ਚੋਰੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ (ਐਕਸ. ਪੀ14), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਚਾਕੂ ਦੁਗਣੇ ਬਲੇਡ, ਟੁੱਟੇ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ, ਇੱਕ ਮੁੜ

ਚੌਥੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਿੰਟ ਏ ਅਤੇ ਬੀ (ਜਿਸ ਦੀ ਪੀਡਬਲਿਊ-5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-9 ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੇ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਮੱਧ ਉਂਗਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-17 ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ (ਐਕਸ. ਪੀ41) ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪੰਜਵੀਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਜੋ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਤ

ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 19.06.2011 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਜੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕੋ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਿਊ-30 ਦੁਆਰਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 294, 307 ਅਤੇ 34 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. (ਐਕਸ. ਪੀ107) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਕਾਰਡ ਐਕਸ.ਪੀ97 ਦੀ ਤਾਰੀਖ 19.06.2011 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)। ਪਰੰਤੂ, ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਐਮ.ਵਾਈ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-32 ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਐਕਸ.ਪੀ113 ਐਮ.ਵਾਈ. ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਾਰਡ ਹੈ ਜੋ ਪੀਡਬਲਿਊ-32 (ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ) ਦੁਆਰਾ 20.06.2011 ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-29 ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਹਾਤੀ/ਨਿਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਵੀ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਮੈਮੋ ਐਕਸ. ਪੀ113 ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ (ਮੈਮੋ ਐਕਸ. ਪੀ108 ਅਧੀਨ) 23.06.2011 ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਦੂਜਾ ਤੱਥ ਜੋ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਪੀਐਸ (ਪੀਡਬਲਿਊ-20 ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੱਜੇ ਜੁੱਤੀ (ਐਕਸ. ਪੀ75) ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਹੈ,

ਜਿਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਦਾ ਛੇਦ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਖਿਲਾਫ ਸਾਬਤ ਛੇਵੀਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀ, ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ (ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਿਲੀਆਂ) 7.65 ਮਿਮੀ ਕੈਲੀਬਰ ਕਾਰਤੂਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਗੋਲੀ ਟੀਬੀਏ-1 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਈ ਗਈ। ਤਿੰਨ ਟੁਕੜੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਕਾਪਰ ਪਾਜ਼ੀਟਿਵ ਪਾਏ ਗਏ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ, ਈਬੀ2 ਅਤੇ ਈਬੀ1 (ਜੋ ਕਿ ਮੇਘਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ, ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ) ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਪਿਸਤੌਲ ਐਕਸ-41 ਤੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਸੱਜੇ ਜੁੱਤੀ 'ਤੇ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗੋਲੀ (ਉੱਪਰ ਉਲਲੇਖਿਤ) ਇੱਕ ਕਾਪਰ ਜੈਕਿਟਿਡ ਗੋਲੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ. ਪੀ120) ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਰੇਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ

ਇਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਬਾਰੇ. ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ-16) ਐ ਨੇ ਪਿਸਤੌਲ ਨੂੰ ਐਫਐਸਐਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪਿਸਤੌਲ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਖਰਚ ਕਾਰਤੂਸ, ਇਸ ਤੋਂ ਚਲਾਏ ਗਏ ਸਨ।

164. ਮਨੋਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਬਤ ਪਹਿਲੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਸਵੇਰੇ 10:05 ਵਜੇ 22.06.2011 ਨੂੰ (ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ)। ਦੂਜੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਮਨੋਜ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜੇ ਤੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ - ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ, ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਹਿੱਸਾ, ਇੱਕ ਛੁਰੀ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਦੀ ਧੂਪੀਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਫੋਟੋ (ਐਕਸ. ਪੀ17, ਇਸੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਾਬਤ)। ਮਨੋਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਬਤ ਤੀਜੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜੇ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਨੂੰ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੌਰਾਨ ਪਛਾਣਿਆ (ਪੀਡਬਲਿਊ-12 ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ)।

165. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਕੜੀ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਾ।

166. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ ਸੀ, ਜੋ 19.06.2011 ਨੂੰ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ, ਪੋਸਟ-ਮੌਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ 12 ਤੋਂ 36 ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਜੋ 20.06.2011 ਨੂੰ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਕਿ ਮੌਤ 19.06.2011 ਦੇ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-10 ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਿਊ-5, ਪੀਡਬਲਿਊ-9 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-2 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 19.06.2011 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

167. ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਦਿਖਾਓ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਸੀ- ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੀ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਵਿੱਚ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ. ਕਈ ਤਿੱਖੇ ਹਨ- ਸਿਰ ਦੇ ਸੱਟਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਘਾ ਨੂੰ ਘਾਤਕ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਏ ਨਤੀਜਾ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ 167. ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਦਿਖਾਓ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਸੀ- ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੀ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਵਿੱਚ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ. ਕਈ ਤਿੱਖੇ ਹਨ- ਸਿਰ ਦੇ ਸੱਟਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਘਾ ਨੂੰ ਘਾਤਕ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਏ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਹੈ

168. ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਕੀ ਸਨ, ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝੀ ਮਨਸ਼ਾ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਮਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪੂਰਵ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਾਂਝ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਘਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਾਂਝੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ 'ਤੇ- ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਣਖੋਜੇ ਰਹਿ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੇਹਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ, ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਅਪਰਾਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ; ਦੂਜੇ, ਉਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ (ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ, ਮੇਘਾ ਦਾ ਏ.ਟੀ.ਐਮ. ਕਾਰਡ, ਆਦਿ) ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ; ਅਤੇ ਤੀਜੇ, ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋਈ- ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨੇਹਾ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਅਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼-ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਉਸਦੀ ਅਪਰਾਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ।

169. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 397/34, 449/34 ਅਤੇ 302/34 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25(1-B)(b) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ, ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

170. ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਛੁਪਾਈ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ – ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਨੇਹਾ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਚਨਾ; ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ, ਅਤੇ 23.06.2011 ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਦੀਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ) ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਗੈਰ-ਸੱਚਾ ਰੂਪ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਤੱਥ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਦੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿਰੁੱਧ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਨਤੀਜੇ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਣ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾਏ ਨਾ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮੋੜ ਤੇ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਉਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਖੁਲਾਸਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ/ਨਾਲ ਸੱਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ।

171. ਇੱਕ ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ) ਇੱਕ ਉੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਵਿਧਾਨਿਕ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾ[3] **ਹਨ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ**[4]। ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ "ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ" ਲਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹੁਕਮ ਚੰਦ* **ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ**

“...ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੈਧ ਲਾਭ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ/ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਵੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ...”

ਵਿੱਚ *ਸਿੱਧਾਰਥ ਵਸਿਸ਼ਟ @ ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ* (ਇਥੇ 'ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ' ਕਹਿਆ ਗਿਆ) ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ

"187. ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਕੇਵਲ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਖੇਡ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼, ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸਾਰੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੀੜਿਤਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਅਭਿਯੋਜਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

172.ਮਾਮੂ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ, ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਭਿਯੋਜਕ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ - ਚਾਹੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ - ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 207 ਅਤੇ 208 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ, ਭਾਰਤੀ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 167[1] (ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਭਿਯੋਜਕ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਕੌਮਨ ਲਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜੋ ਕੱਢੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਵਰਗੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬਰੀਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਾਇਤਵ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਯਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20 ਅਤੇ 21 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ, ਸਗੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਤੰਤਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਾਧਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਭਾਵ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਲਾਇਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਨਸ਼ਾਨ:

"99. ਇਹ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਧਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ 'ਤੇ ਉੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ

ਪੱਖਪਾਤੀ ਮਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਹਰ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

******

201. ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧੋ ਜੁਰਮ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰੋ ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਆਰਟੀਕਲ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹੀ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਓ ਅਤੇ 21 ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਸਸੀ ਥਾਮਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ [(2006) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 421 : (2007) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ) 72] , ਰਾਜ (ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ) ਬਨਾਮ ਸੁਰਿਆ ਸੰਕਰਮ ਕਰੀ [(2006) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 172 : (2006) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ) 225] ਅਤੇ ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਸਟੇਟ ਕੇਰਲ [(2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 181 : 2001 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ) 1048]।

202. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [(2009) ਵਿਚ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 441 : (2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ) 523] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਨਿਰਪੱਖ ਬਚਾਅ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਹੀ ਉਭਰਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ”

173. ਅਧਿਆਇ XII ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਸਕੀਮ (ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ) ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ - ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰੋ; ਜਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਇੱਕ ਡਾਇਰੀ ਰੱਖੋ ਜਿੱਥੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਵਿਜ਼ਿਟ ਕੀਤੇ ਸਥਾਨਾਂ, ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਦੇ ਖਾਸ ਜ਼ਿਕਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ, ਬਿਆਨ ਦਰਜ, ਆਦਿ, ਜਦਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਧਾਰਾ 172(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹਨਾਂ

ਡਾਇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ (ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ), ਧਾਰਾ 173(3) ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਖੁਦ, ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ) ਜਾਂ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਉਲਟ

174. *ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ* ਵਿੱਚ, ਨੀਤੀ ਦੀਆਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕਤਾ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਸਕੇ।" ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਨੋਟ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ, ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਇਹ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਬਜਾਏ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਇੱਛਾਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਲਏ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਲੁਕਵੇਂ ਜਾਂ ਛੁਪਾਏ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।"

175. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨੇਹਾ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ - ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਪਾਸੇ ਨੇ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ 91 ਅਤੇ D 243 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜੋ *ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ* ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ:

"217...ਸੈਕਸ਼ਨ 91 ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਤਲਬੀ ਲਈ ਸੱਦਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਵਾਂਛਨੀਯ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 91 ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 243 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।"

176. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਉਚਿਤ ਖੁਲਾਸਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਹੈ:

"218. ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਧੀਨ ਛੱਡ ਕੇ। ਸਮੀਕਰਨ "ਨਿਯਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ" ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ (ਐਸ.ਆਈ.ਸੀ ਕੋਡ) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਇਸਤਗਾਸਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੌਸੀਕਿਊਟਰ) ਨਿਰਪੱਖ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਦ ਨਿਰਪੱਖ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੌਰਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਹੈ ਚੁਕਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2/19. ਅਭਿਯੋਜਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ, ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ। ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੱਖਰੇ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਸ਼ੱਕੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੇਜਾ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਕ ਦੀ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਨਿਸਚਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 207 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਮੰਗ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ, ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ, ਬਿਆਨਾਂ, ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਧਾਰਾ 173(6) ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(5) ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਬੰਧਿਤ ਅਸਲ ਦੀ ਕਾਪੀ। ਧਾਰਾ 173 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਸ਼ਬਦ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ" ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਾ 207 ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 207 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦਾਰ ਅਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ, ਧਾਰਾ 173(5) ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 170(2) ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ।

220.ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੋਡੀਫਾਈਡ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਫਾਈਲ ਦੇ ਹਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 173(2) ਅਧੀਨ। ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋਡੀਫਾਈਡ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੰਕਲਪਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਬਦਲਾਅ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਧਾਰਾਵਾਂ 207, 243 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 91 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਲਈ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਸੈਪਟਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਭਰ ਹਨ।

221.ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਡਾਇਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇੱਥੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਬੋਨਾ ਫਾਈਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਰਾਹਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਬਚਾਅ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਨਾ-ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ।

222.ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿਸਟਮ ਅਧੀਨ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਸ

ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਸਾਇਆ ਵੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

177.ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਦੋਵੇਂ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ।

178.ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਪਰਿਆਪਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੰਬੰਧੀ ਅੰਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਅਪਰਿਆਪਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਅਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਮਗਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਰਾਫਟ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“4. ਧਾਰਾਵਾਂ 173, 207 ਅਤੇ 208 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ

"4. ਸੈਕਸ਼ਨ 173, 207 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ 208 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਹਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ 164 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੈ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (I.O) ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਧਾਰਾ 207 ਅਤੇ 208 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੀ.ਆਰ. ਪੀ.ਸੀ. ਵਿਆਖਿਆ: ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ।”

179. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ।

ਵਾਕ 'ਤੇ

180.ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੈਣਾ, ਇਹ *ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਘੱਟਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦਿਖਾਉਣ, ਉਮਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵਰਗੀਆਂ ਘੱਟਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ, ਪੂਰਵ-ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਵਾਈ - ਇਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਆਦਿ ਸਬੰਧੀ ਅਨੇਕਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

183. ਕਈ ਆਈਪੀਸੀ ਅਪਰਾਧਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਤਲ, ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਅਗਵਾ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਮੌਤ ਜਾਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਨਸਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀ ਚੋਟ, 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਕਤਲ ਨਾਲ ਡਕੈਤੀ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ। *ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਬਚਨ ਸਿੰਘ') ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 35ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ (1967), *ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ (ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ 35ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ) ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਗਏ ਕਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਵਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਗਏ ਐਸ. 235(2) ਅਤੇ 354(3) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਦੋ-ਭਾਗ ਵਾਲੀ ਪੂਰਵ-ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਰੂਪ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਿਛਾਣ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

184. ਇਹ ਨਾਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਆਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵਿਕਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਮੈਕਰੋ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ, 35ਵੀਂ ਅਤੇ 262ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜੋ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜੋ 1955 ਵਿੱਚ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 1973 ਵਿੱਚ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸੋਧ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 354(3) ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨਾਲ - ਉਮਰ ਕੈਦ ਮਿਆਰ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ 'ਖਾਸ ਕਾਰਣਾਂ' ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ; ਅਤੇ ਧਾਰਾ 235(2) ਰਾਹੀਂ - ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਵਿਚਾਰਣਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਪੜਾਅ◌ਾਂ◌ਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਵ, 1955 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ 1973 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਪਰਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ...

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 5-ਜੱਜ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿੱਚ *ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ* ਅਤੇ *ਬਚਨ ਸਿੰਘ*, ਕ੍ਰਮਵਾਰ।

185. ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉੱਤੇ 262ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ (2015) (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, '262ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ'), ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ***ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰਿਯਾਰ*** **ਬਨਾਮ** ***ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ*** (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਯਾਰ') ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ 1948 ਵਿੱਚ ਯੂ.ਐਨ. ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਰੈਜੋਲਿਊਸ਼ਨ 62/149 ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸੂਚਿਤ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ***ਸ਼ੰਕਰ ਕਿਸ਼ਨਰਾਵ ਖਾਡੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ*** ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਕਿ ਕੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਨਿਵਾਰਕ ਸਜ਼ਾ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਾਰਕ ਨਿਆਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ (ਦੁਰਲੱਭ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ) ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ (ਜੋ ਅਣਜਾਣ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਮੈਂਡੇਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ (ਇਸ ਦੀ 35ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ, 1967 ਵਿੱਚ), ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ 35ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਭਾਰੀ ਬਦਲਾਅ ਕਾਰਨ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ***ਬਚਨ ਸਿੰਘ*** ਨੇ 'ਦੁਰਲੱਭ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ' ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਸੀ।

186. ਬਦਲੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਵਜੋਂ, ਰਿਪੋਰਟ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੱਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਿਫਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ

ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੋ ਅੱਤਵਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਨਿਆਇਕ ਤਰਕ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮਨਮਾਨੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਪਸੰਦ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਜੱਜ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ - ਇੱਕ ਚਿੰਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਾਨੰਦ (2) ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਯਾਰ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਤੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਗੀਤ & ਅਨ੍ਰ. ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, ਮੋਹਦ. ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁਲ ਗਫੂਰ & ਅਨ੍ਰ. ਬਨਾਮ ਮਨੋਜ & ਓਆਰਐਸ ਬਨਾਮ ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ**, ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ *ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ* (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਛੰਨੂਲਾਲ ਵਰਮਾ').

ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ 'ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਜ਼ਾਈ' ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ

187. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਬਚਨ ਸਿੰਘ* ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 1973 ਦਾ ਨਵਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਇੱਕ ਬਦਲਾਅ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਵਾਈ (ਧਾਰਾ 235(2) ਅਧੀਨ) ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ "ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ" (ਧਾਰਾ 354(3) ਅਧੀਨ) ਦੇ ਅਭਾਵ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਅਗਿਆਤ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੇ ਟਾਈਟ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੱਜ ਦੀ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ:

"163. ...ਹੁਣ, ਧਾਰਾ 235(2) ਇੱਕ ਦੋ-ਭਾਗ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਜੁੜਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਧਾਰਾ 354(3) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 235(2) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 354(3) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ "ਮੁੱਖ" ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਲਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

***

201. ...ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 354(3) ਅਤੇ 235(2) ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਜਾਂ "ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ" ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਅਭਾਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ, ਇਹ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਇੰਨੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ "ਸ਼ੈਲੀ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਹੈ"। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਤਲ ਦੇ ਅਤਿ ਕਰੂਰ ਜਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਇਸੀ ਲਈ, ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਟਾਈਟ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਮਾਰਨਾ ਕਰੂਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕਤਲ ਕਰੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕਰੂਰਤਾ ਆਪਣੀ ਦੋਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤਿ ਭ੍ਰਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ" ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਤਿਤਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ।* ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਪਕ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੰਕੇਤਕ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ "ਉਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ" ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਿਆ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਿਆਂ:

"209. ਹਲਕੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਹਾਲਾਤ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਲਾਤ ਹਨ। "ਅਸੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਧੂਰੇ ਅਤੇ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਵ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿਓਤਿਸ਼ੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾਵਾਂ ਹਨ।" ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 354(3) ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਖੂਨ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਾਤਲਾਂ ਦਾ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣਾ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਧੂਰੇ ਹਨ, ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਾਰ

ਇਸ ਅਤਿ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ — ਇੱਕ ਤੱਥ ਜੋ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਦਯਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਸਥਾਰਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਇਸ ਭਾਰੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 354(3) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਲਈ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਚਿੰਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੈਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਕਲਪ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ।"

188. **ਮੱਚੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੱਚਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ:**

"38. ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਬੱਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲੇ [(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684 : 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 580 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1980 ਐਸ.ਸੀ. 898 : 1980 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ. 636] ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲੇ [(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684 : 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 580 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1980 ਐਸ.ਸੀ. 898 : 1980 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ. 636] ਤੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ:

"(i) **ਮੌਤ ਦੀ ਅਤਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਤਿ ਦੋਸ਼ ਹੋਵੇ;**

"(ii) ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਚੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਅਪਰਾਧੀ' ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਅਪਰਾਧ' ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

"(iii) ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੁਰਖਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਜੇਕਰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਜ਼ਮੀਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ।

"(iv) ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਲੈਂਸ ਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

39. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰ ਵਿਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

(a)) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹੈ ਜੋ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਪਰਯਾਪਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਬੁਲਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

(b)) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ?

40. ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ।

189 **ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ**[5] ਵਿਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਕਤਲ ਦੇ ਢੰਗ, ਮੋਟੀਵ, ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਿਣਾਉਣੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਅਤੇ ਪੀੜਿਤ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਤੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਟਕਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਣਚਾਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਪਰਾਧੀ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ 'ਤੇ ਬੇਤਹਾਸਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ - ਇਸ ਮਿਆਰੀਕਰਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਾਨੰਦਾ (2)[6], **ਸੰਜੀਵ**[7] ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ **ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ**[8] ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

190. ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਮਾਮਲੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਵਿਗੜਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਗਿਣਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ "ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਫਤ ਖੇਡ" ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ ਬੇਅੰਤ, ਅਣਪਛਾਤੇ ਅਤੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ, ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਨਕੀਕਰਨ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਫੰਕਸ਼ਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਰਿਲਾਇੰਸ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਤੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਾਛੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਗੜਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ, ਅਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਮਾਛੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

191.ਜਿਹੜੇ ਦਹਾਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਗਏ 'ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ' ਟੈਸਟ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ।

192.ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਆਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਦੋ-ਕਦਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਕੇਸ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ - ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿ ਕੇਸ 'ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ' ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੇ ਕਦਮ ਲਈ, ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਟੈਸਟ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਬੰਦ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

193.**ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਸੰਗੀਤ**[55] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ-ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ

ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੰਦੇਸ਼ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੱਜ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

194. **ਸ਼ੰਕਰ ਕਿਸ਼ਨਰਾਵ ਖਾਡੇ**[56] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਅਪਰਾਧ ਟੈਸਟ', 'ਅਪਰਾਧੀ ਟੈਸਟ' ਅਤੇ 'ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ' ਟੈਸਟ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ।

'**ਇੱਕ ਦੁਰਲੱਭ ਪਰੀਕਸ਼ਣ**' (**ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਆਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ 'ਬੈਲੈਂਸ ਟੈਸਟ' ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ**):

"52. ... ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰੀਕਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਹਨ 'ਅਪਰਾਧ ਪਰੀਕਸ਼ਣ', 'ਅਪਰਾਧੀ ਪਰੀਕਸ਼ਣ' ਅਤੇ 'ਆਰ-ਆਰ ਪਰੀਕਸ਼ਣ' ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 'ਬੈਲੈਂਸਿੰਗ ਟੈਸਟ'। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ, 'ਅਪਰਾਧ ਪਰੀਕਸ਼ਣ' ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ 100% ਅਤੇ 'ਅਪਰਾਧੀ ਪਰੀਕਸ਼ਣ' 0%, ਅਰਥਾਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ, ਸਮਾਜ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਕੋਈ ਪਿਛਲਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਆਦਿ, ਤਾਂ 'ਅਪਰਾਧੀ ਪਰੀਕਸ਼ਣ' ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋਨੋਂ ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 'ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਕੇਸ ਪਰੀਕਸ਼ਣ' (ਆਰ-ਆਰ ਪਰੀਕਸ਼ਣ) ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਰ-ਆਰ ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਸਮਾਜ ਦੀ ਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ 'ਸਮਾਜ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ' ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 'ਜੱਜ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ', ਅਰਥਾਤ ਕੀ ਸਮਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੀ ਘਿਣ, ਅਤਿ ਰੋਸ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੌਦ੍ਧਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀਆਂ, ਸਰੀਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੀਆਂ, ਬੁਢੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਯੌਨ ਹਮਲਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧ। ਉਦਾਹਰਣ ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਗਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ।"

195. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਲਹਾਦਰਾਵ ਵਾਸਨਿਕ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਨੂੰ 'ਸੰਭਾਵਨਾ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਅਸੰਭਾਵਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ

ਸੈਕਸ਼ਨ 354(3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.** ਦਾ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ, ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਸਪਾਰਸ ਅਤੇ ਸੀਮਤ, ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਸੁਧਾਰ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਏਕੀਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ। ਅਦਾਲਤ ਸਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੋੜ, ਜੋ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੇਰਹਿਮ, ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।101 ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਏਕੀਕਰਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਕੈਦ ਦੀ ਲੰਮੀ ਮਿਆਦ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀ ਅਸਮਾਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ (ਵਿੱਚ) ਇਕਸਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ

196. ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੈਟਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਦੀ ਗੈਰ-ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਹਨ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਫਰੇਮਵਰਕ, ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ - ਨਹੀਂ ਹੈ ਚਿੰਤਾਜਨਕ, ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਪੂਰਵਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਇਹ ਜੱਜ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਨਤੀਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲੇ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੀ ਲਚਕਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੈਟਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਏ ਗਣਿਤਿਕ ਸਮੀਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਆਰ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਯੋਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੀ ਲੋੜ, ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਵਾਰੰਟ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਖਤ ਵਰਗੀਕਰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਵਧਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ), ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੋ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। 102 ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

.132. ...ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਤੀਜੇ

'ਤੇ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਚੈਨਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ। ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਖਤ ਮਾਪ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

133. ਬਚਨ ਸਿੰਘ (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684 : 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 580 ਜਦੋਂ ਸਿਦਾਂਤਕ ਮਿਸਾਲ-ਆਧਾਰਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪੂਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ, ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰ ਦੇ ਵੰਡ ਲਈ ਕਾਰਨ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਤੁਲਨਾ ਅਤਿਵਾਦੀਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੀਆਂ ਆਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ। ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਵਾਈ, ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

197. 'ਮਿਸਾਲ' ਅਤੇ 'ਸੰਗਤਤਾ' ਦੀ ਤਾਕਤ ਸ਼ਾਇਦ, ਇਸ ਲਈ, ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਿਦਾਂਤਕ ਸਜ਼ਾ' ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਆਇਕ ਅਸੰਗਤੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੂਚਕ ਹੋਵੇਗੀ, ਬਜਾਏ ਕਿ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਦੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ 'ਸਿਦਾਂਤਕ' ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਖੱਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ, 'ਵਿਅਕਤੀਗਤ' ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਦੁਰਲੱਭ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ' ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅਦਾਲਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ('ਉਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਤ' ਨਿਰਮਾਣ) ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਬੇਸ਼ੱਕ ਬੰਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਅਸੰਭਵਤਾ ਕਾਰਨ।

198 ਇਸ ਸਿਦਾਂਤ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ, ਭਾਵ, ਬਿਨਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਰਾਬ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, *ਰਵਜੀ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜ* (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਰਵਜੀ'), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਬਚਨ ਸਿੰਘ* (ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "...ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਪਰਾਧੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ।" ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ[198] ਨੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਿਕ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਗਲਤ) ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ *ਰਵਜੀ* ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ (ਭਾਵ, ਇਸ ਦੀ ਬਰਬਰਤਾ ਜਾਂ ਘਿਨੌਣਾਪਨ), ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, *ਰਵਜੀ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ - ਪੇਰ ਇਨਕਿਊਰੀਅਮ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ *ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਆਰ*, ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਵਿਚਾਰਨਾ ਲਈ। ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਰਬਰਤਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਜਾਂ ਧੋਹ ਦੇਣਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਾਬ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

199 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ*[199] ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਦੋਹਰਾਇਆ ਕਿ ਬਰਬਰਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ- ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਉਕਸਾਹਟ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਰੱਖਣੇ ਪਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਸੀ – ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਕੀਰਣ ਅਤੇ ਸੰਕੁਚਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਜੋਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ।

200 ਇਸ ਲਈ, 'ਵਿਅਕਤੀਗਤ, ਸਿਦਾਂਤਕ ਸਜ਼ਾ' – ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਨਾਲ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਸੰਭਵ ਹੈ (ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਲਹਾਦਰਾਵ ਵਾਸਨਿਕ ਵਿੱਚ 'ਸੰਭਵ' ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ), ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਜੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਬੰਦ ਹੈ—ਇਹੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਕਾਰਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਵੈਮ ਸ਼੍ਰੱਧਾਨੰਦ (2) ਬਨਾਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਹਰਨ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ

ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਫੀ (ਭਾਵ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹਨ) ਦੀ ਉਮਰ ਕੈਦ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਖਿਲਾਫ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

201. 262ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੀਨੋਲੋਜੀਕਲ ਔਚਿਤਯ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਵੱਧ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਉਚਿਤ ਮਾਤਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ:

"ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਪੀਨੋਲੋਜੀਕਲ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ... ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਮਾਪਦੰਡ ਮੰਨਣ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਬਹਾਲੀ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਰਾਬ ਜਾਂਚ, ਅਪਰਾਧ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ."

202. ਜਦੋਂ 262ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਜੱਜ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਸੰਸਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇ. ਕੁਰੀਅਨ ਜੋਸਫ (ਅਸਹਮਤ) ਨੇ *ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ* ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ), 262ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਨਿਆਂਸ਼ਾਸਤਰ, ਜਨ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਕਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਬਚਨ ਸਿੰਘ* ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਜ਼ਾ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਾ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਅਰਥ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ (ਬਿਨਾਂ "ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ" ਕਰਨ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਰੰਟ

ਕਰਦੇ ਹਨ)। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਅਵਹਾਰਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ (ਹੇਠਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ) ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਿਟੀਗੇਟਿੰਗ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ***ਬਚਨ ਸਿੰਘ*** ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਇਕਸਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

203. 262ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਸ਼ਿਫਟ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਵੱਲ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ 'ਦੁਰਲੱਭ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ' ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧੀ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਿਫਟ ਵਿੱਚ ਸਮਝ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਵੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ। ***ਲੇਹਨਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ*** ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਨ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਿਫਟ ਨੂੰ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

“14. .. ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਤਲ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ. ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੋਡ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ. ਬਦਲਾਵ ਜੋ ਕੋਡ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸੰਸਦ ਸਮਕਾਲੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨ. ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜ਼ਾਬਤਾ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਵੱਲ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਵਿੰਗ ਹੈ. ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 354(3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, “ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ” ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਵੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੀਕਰਨ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ"। ਇਹ ਧਾਰਾ 361 ਹੈ। 1973 ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 360 ਮੁੜ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1898 ਦਾ 562 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "ਪੁਰਾਣਾ ਕੋਡ") ਧਾਰਾ 361 ਜੋ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਲਈ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ" ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 360 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਧਾਰਾ 361 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 360 ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ" ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ 360, ਧਾਰਾ 361 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ" ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਕਰਨਾ ਦੀ ਉਮਰ, ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ

ਸੀ ਵਚਨਬੱਧ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਕਥਾਮ, ਹੁਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ। ਧਾਰਾ 361 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 354(3) ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ-ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਉਹ ਦੀ ਉਭਰਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਪਰਾਧ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਚਰਿੱਤਰ, ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀਤਾ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ। ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹਨ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਏ ਜੱਜ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਤ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣੋ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

204 ਸਾਮਾਨਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨਰਮੀ ਦੇ ਕਾਰਕ, ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਾਫ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਲੱਭਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜੱਜ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ[1] ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣਾਤਮਕ ਸੂਚੀ:

"ਨਰਮੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ।—ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗੀ: (3) ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਸਮਾਜ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਖਤਰਾ ਬਣਾਉਣਗੇ।

(4) ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ (3) ਅਤੇ (4) ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

(5) ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

(6) ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਬਾਅ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

(7) ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਖਾਮੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹੈ।"

ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ[11], ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ[12], ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ[13], ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ[14] ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੂਚਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਕਾਰਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ (ਭਾਵ ਬੱਚਨ ਸਿੰਘ ਸੂਚੀ ਦੇ (3) ਅਤੇ (4)) ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੂਚਕ ਹਨ।

ਪੂਰਵ-ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਵਾਈ – ਦੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੈਯਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ

205. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੋਈ ਧਾਰਾ 235(2) ਰਾਹੀਂ 1973 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ। ਇਸ ਲਈ, ਹੁਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕੀ ਕੇਸ 'ਰੈਰੇਸਟ' ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਦੁਰਲੱਭ' ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, "ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਖਤਰਾ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਸਮਾਜ", ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿੱਚ. ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 235(2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ, 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੋ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਸਿਓਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਲਈ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਆਧਾਰ।115

206. ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੋਝ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਕੇਸ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਆਰ, ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਫੈਸਲੇ 116. ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਆਰ ਵਿਚ, ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਨਿਰੀਖਣ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ

"56. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ [(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684 : 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 580] ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਕ੍ਰਿਆ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਮਕਸਦ ਅਤੇ ਅਸਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵੀ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਬਾਲ ਗਵਾਹ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਗੱਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁੰਮ ਹੈ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ- ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 48ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

207.ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਾ ਘੱਟ ਜਾਂ ਮੌਲਿਕ ਪੱਧਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ 262ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਿਟੀਕਲੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"7.1.6 ਅਨੇਕਾਂ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ, ਪੁਰਾਣੇ ਮੋਡ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਦਾ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਬੋਝ, ਅਸਰਦਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਭਿਯੋਗ, ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਉਸੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਤੇ ਸਿਸਟਮਿਕ ਅੜਚਨਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਗਲਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਅਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣ।"

208.ਪਰੰਤੂ, ਬੱਚਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੀਤੀ-ਚਾਲਿਤ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਕਰ, ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ - ਬਲਕਿ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਿਆਂਕੀ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 235(2) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ)। ਇਸ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੁਆਰਾ ਬੰਦੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ) ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੱਕ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਹੈ।

209.ਆਗਾਮੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ - ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ - ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਜੋ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਜੋ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਭੂਤਕਾਲ ਤੋਂ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਕੋਈ ਫਰੇਮ ਆਫ਼ ਰੈਫਰੈਂਸ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਅਸੰਗਤੀ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਪੈਚਵਰਕ ਨਿਆਂਕੀ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤੋਸ਼ ਬਰਿਆਰ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ।

210. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਲ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਬੇਤਾਬ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ - ਹੁਣ ਤੱਕ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਚੰਗੇ ਵਰਤਾਉ (ਜੇਲ੍ਹ ਰਿਪੋਰਟ ਰਾਹੀਂ), ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੂਲਿਆਂਕਣ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲੀ ਸਜ਼ਾ ਪੜਾਅ 'ਤੇ), ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾਕਾਰਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੰਕੇਤਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

15. ...ਚੂੰਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਚੰਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮੀਦ ਗੁਆ ਬੈਠਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਾਸਾ ਨਹੀਂ ਛਾਈ। ਉਲਟਾ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਸੁਧਾਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਬਦਲਾਅ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਬੇਸ਼ੱਕ ਬੰਦ ਹੈ।

45. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰੇਵਾਇਪ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ12 (ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, [(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684 : 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 580]) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਹੁਣ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। 16 ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ/ਮਨੋਚਿਕਿਤਸਾ ਮੂਲਿਆਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ/ਮਨੋਚਿਕਿਤਸਾ ਮੂਲਿਆਂਕਣ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ" (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

211 ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਰਭਾਗਿਆਪੂਰਣ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘਟਾਉਣ ਯੋਗ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਚ੍ਛੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਕਰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ, ਵਧਾਉਣ ਯੋਗ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਬਰਦਸਤ ਜਾਂ ਭਾਰੀ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਧੂਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਗਲਤ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਟੈਸਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।

212 ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਵੱਲ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਹਵਾਲੇ ਹਨ – ਪਰ ਜੋ ਘਾਟ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਠੋਸ ਢਾਂਚਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪ ਸਕੇ ਅਤੇ ਮੂਲਿਆਂਕਣ ਕਰ ਸਕੇ। ਦੁਰਭਾਗਿਆਪੂਰਣ, ਇਹ ਅਰਥਪੂਰਣ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੇਲ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੈਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿਸਟਮਿਕ

ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਸਿਸਟਮਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨੂੰ ਸਕਰਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲੀਤੀ ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕੇਵਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੂਲਿਆਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਵਿਵਹਾਰ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਆਦਿ ਦੇ ਅਸਪਟ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਹਾਰਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਸੰਗਠਿਤ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਘਟਾਉਣ ਯੋਗ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੂਲਿਆਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨਿਵਾਰਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਹਾਰਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼

213. ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਤਕਾਲਿਕ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਿਵਾਰਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਰਬਰਤਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਫਿਸਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

214. ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਰਾਜ, ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ, ਨੂੰ - ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ - ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ (ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ (ਸਮਾਂ ਦੀ ਰੇਖਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ) ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ***ਬਚਨ ਸਿੰਘ*** ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਿਵਾਰਕ ਕਾਰਕਾਂ (1), (5), (6) ਅਤੇ (7) 'ਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ (3) ਦੇ (3) ਅਤੇ (4) ਲਈ ਵੀ - ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ - ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੂਲਿਆਂਕਣ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਵ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

215. ਅਗਲਾ, ਰਾਜ, ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣਿਕ, ਪਰ ਅਧੂਰੀ ਸੂਚੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

a) ਉਮਰ

b) ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਭੈਣ/ਭਰਾ, ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸੰਰਕਸ਼ਣ, ਕੋਈ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ)

c) ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਬਚੇ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ, ਵਿਆਹਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਬੱਚੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਆਦਿ)

d) ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਪੱਧਰ

e) ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਵਾਂਜ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ)

f) ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ)

g) ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮ (ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਆਦਿ);

h) ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਥਿਰ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਬਿਮਾਰੀ(ਆਂ), ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ (ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ) ਆਦਿ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ, ਸਾਰੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

216. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚਲੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਬਰਤਾਵ, ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ), ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਵੇਰਵੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਆਦਿ) ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਪਿਛਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਬਜਾਏ) ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਕਾਲੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਹੋਰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੇਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗੀ।

217. ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, *ਅਨੀਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਮੱਗਰੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

“ਕਈ ਵਾਰ, ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਏ, ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਿਲਾਫ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਤੱਥ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਬਰਬਰਤਾਪੂਰਣ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਬੇਬਸ ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ (22, 46, 76 ਸਾਲ) ਸਨ ਜੋ

ਅਚਾਨਕ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਵਿੱਚ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ, ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਨਿਰਦਯੀ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮ ਸੀ - ਅਸਲੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰੋਹਿਣੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਛੁਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਜਦਕਿ ਮੇਘਾ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ (ਐਕਸ. ਪੀ44) ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਵਿਆਪਕ ਸਨ - ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ। ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਖੂਨ ਬਹਿਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰਦਯੀ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ।

ਅਪਰਾਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ “ਅਤਿ ਬਰਬਰਤਾਪੂਰਣ, ਭਿਆਨਕ, ਦਿਆਬੋਲਿਕਲ, ਘਿਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਘਾਤਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਕਿ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਤੀਬਰ ਅਤੇ ਅਤਿ ਤੀਬਰ ਰੋਸ਼ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ” ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹਾਲਾਤ ਹਨ।

ਬੱਚਨ ਸਿੰਘ ਟੈਸਟ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ, ਉਦਾਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ)। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ (ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਇੰਟਰਵਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ) ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ - ਇੱਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ, ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਜੋ 220 ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੱਗਰੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੋਜ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ, ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਿਛਲੀ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਸੰਬੰਧ ਮੁੜ ਬਣਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਧ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦਾ ਖਾਸ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਾਰੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਬੰਧਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਾਰਨ, ਉਸ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਬਲਾਕ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਲਈ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਛੁਤਾਵਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ।

221. ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਕੈਦ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਾਮਾਨਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਹੈ। ਉਹ 05.01.2021 ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਹਤ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਸਵੈਚ੍ਛਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਹਸਪਤਾਲ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਆਈ.ਜੀ.ਐਨ.ਓ.ਯੂ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬੀ. ਕਾਮ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ)। ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਵਿਆਹੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੁਢੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

222. ਉਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਾਮਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਯੁਕਤ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਕੜਾਈ, ਬੁਣਾਈ ਅਤੇ ਲੈਮੀਨੇਸ਼ਨ ਲਈ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਹੈ। 2017 ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਇੰਦੌਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਰਦੋਜੀ ਕੰਮ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਹੋਰ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੀ. ਕਾਮ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਵਿਆਹੇ ਭਰਾਵਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ, ਲੱਛਣਹੀਣ ਹੈ) ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਨਿਸਕਰਸ਼

223. ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣੀ ਗਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 235(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।[20] **ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ**[21], ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ 'ਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, 'ਯੁਵਾ ਉਮਰ' ਅਤੇ 'ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਕਾਂ' ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ

ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇਕ ਯਾਂਤਰਿਕ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਰਬਰਤਾ ਅਤੇ "ਸਮੂਹਿਕ ਅਤੇ ਨਿਆਂਕਾ ਜਮੀਰ ਦੇ ਝਟਕੇ" ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਨਗਣਯ ਵਿਚਾਰਨਾ ਨਾਲ। ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

224. ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਹੈ; ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਵਿਕਰਾਲ ਅਤੇ ਕਰੂਰ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ, ਸੋਚਿਆ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਦਯੀ ਸੀ। ਦੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਛੁਰੇਬਾਜ਼ੀ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਬੇਬਸ ਹਾਲਤ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ (ਲੁੱਟਣ) ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਦੋ ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਛੁਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਿਹੱਥੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ।

20 ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਪੈਰਾ 132), ਮੁਹੰਮਦ ਮੰਨਾਨ @ ਅਬਦੁਲ ਮੰਨਾਨ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2019) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 584 (ਪੈਰਾ 39), ਅਤਬੀਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (1989) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 5 (ਪੈਰਾ 10), ਰਾਮਾਸ਼ਖਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 268 (ਪੈਰਾ 104)।

21 ਅਤਬੀਰ (ਪੈਰਾ 3,4,5), ਸ਼ਿਵਾਜੀ @ ਦਾਦਯਾ ਸ਼ੰਕਰ ਅਲਹਾਟ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2008) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 269 (ਪੈਰਾ 37), ਅਕਿਲ @ ਜਾਵੇਦ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 177 (ਪੈਰਾ 9), ਛੰਨੂਲਾਲ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 403 (ਪੈਰਾ 17)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਛੁਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਨਿਹੱਥੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ।

225. ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ (35, 20, 22 ਅਨੁਕ੍ਰਮਿਕ) ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਘਾਟ (ਮਨੋਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਚੋਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ, ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿਸੇ ਅਸਲ ਮੋਟੀਵ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ - ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ

ਉਚਿਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਗਲਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਮਿਊਚਰ ਸਨ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸ ਸਕਣ।

226. ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਚੰਗੀ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ[22] ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਜ਼ਰੂਰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

227. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕਰੂਰ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਮੁਦਾਇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ – ਪਰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਰਾਇ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਉਦਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਹਾਲਾਤ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸੰਯਮ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

228. ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 25 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਪੀਲਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਬਿਭੂਤੀ ਭੂਸ਼ਣ ਬੋਸ

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate